

A full-page photograph of a man in traditional Latin American attire, possibly a dancer or performer. He is wearing a headdress with colorful feathers and a beaded necklace. His right arm is raised in a fist, and he has a determined expression. The background is a dramatic sky with clouds, suggesting a sunset or sunrise. The overall mood is powerful and cultural.

#2
**LATIN
AMERIKA**

Årgang 20 - Desember 2015
Latin-Amerikagruppene i Norge

Alternative stemmer fra Latin-Amerika

Innhold

Argentinsk feminisme	4
Grønn turbulens i Latin-Amerika	7
Grenseløs husokkupasjon	10
Fotoreportasje: Den røde jorda	14
Det du sier kan drepe deg	21
Dette er radio progreso	23
Guatemayas budbringere	24
Kampen om byrommet i São Paulo	26
«Los Maestros de los más pobres»	31
Ayotzinapa- hva nå?	35
Et historisk vendepunkt?	38
Narcomerika på radaren	40
Visuell sprengkraft	42
Ein tung bass og nokre panfløyter	46

Fast

Leder	3
Siden sist	37
Anbefalinger	44
Reisebrev	47
Mitt Latin-Amerika	50

Bli med i redaksjonen

Redaksjonen er på jakt etter flere medlemmer! Liker du å jobbe med tekst? Eller kanskje du kunne tenkt deg å være med på tidsskriftets grafiske utforming? Ta kontakt på latinamerika@gmail.com!

Har du tips?

Har du en ide til en artikkel, et forsidebilde eller et tema vi bør ta opp? Vi tar gjerne imot reportasjer, kulturanbefalinger, kommentarer, debattinnlegg og andre ting med Latin-Amerikatemat. Redaksjonen tar gjerne imot ris og ros. Vi trenger deg for å bli bedre!

På forsiden

Forsidebildet er en del av fotoutstillingen til solidaritetsbrigaden i Brasil våren 2015, Den røde jord. Deler av serien kan du se i tidsskriftet. Kjenner du noen som kan være interessert i å stille ut fotoserien, ta kontakt med info@latin-amerikagruppene.no

LATIN AMERIKA

LatinAmerika
#2- Desember 2015
Årgang 20
Løssalgspris: 30,-

Utgiver:

Latin-Amerikagruppene i Norge
Kolstadgata 1
0652 Oslo

latin-amerikagruppene.no

Redaksjonen:

Fredrik Brogeland Laache
Synneva Laastad
Pia Blindheim Lund
Mari Lilleslåten
Kenneth M. Lydersen
Katrine Myhre Holland
Christina Campo
Silja Björklund Einarsdóttir
Lisa I. Martinsen

Grafisk utforming:

Marte Gravem Isaksen

Kontakt:

latinamerika@gmail.com

Takk til:

Karoline Garnes
Eirin Høiseth
Elise Hammari
Frode Grytten
Marianne Gulli
Nina Luhr

Redaksjonen avsluttet:

10. desember 2015

Opplag: 1100 eksemplarer

Utgis med støtte fra:

Norad

Revolusjonens røst

Fra Argentina i sør til Mexico i nord bruker enkeltindivider, kollektiver og sosiale bevegelser alternative metoder i kampen for et mer rettferdig samfunn.

Tekst: Fredrik Brogeland Laache, journalist og student

Denne høsten var den honduranske menneskerettighetsaktivisten Padre Melo på besøk i Norge for å motta Raftoprisen. Som jesuittprest og kjent radiostemme er Padre Melo blitt et etterlengtet symbol på ytringsfrihetens kraft i et land der informasjon er en mangelvare. Sammen med sine medarbeidere i Radio Progreso risikerer han livet for å dokumentere og formidle konsekvensene av den hissige voldssituasjonen i Honduras. Omgitt av brutale narkotikakarteller, korrupte politikere og en sensurert presse, representerer Padre Melo noe så sjeldent som et alternativ. En ærlig og alternativ stemme midt i galskapen.

Endring fra grasrota

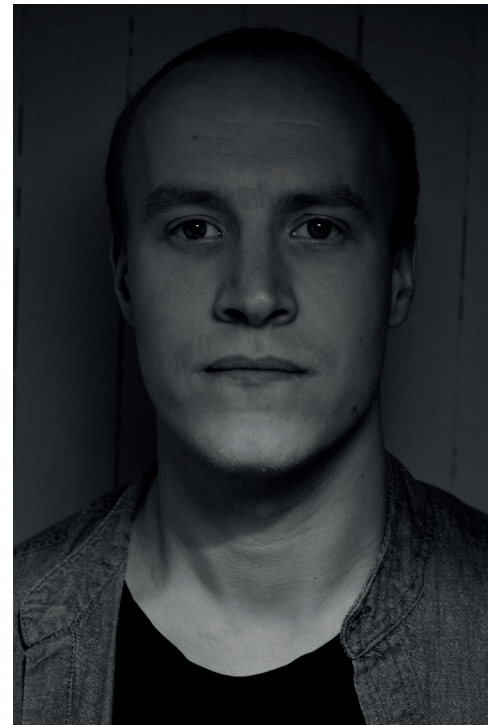
Heldigvis finnes det mange som Padre Melo rundt omkring i Latin-Amerika. De utgjør en stadig voksende gruppe mennesker som ikke lar seg kneble eller undertrykke av makteliter eller kriminelle grupper som er fiendtlig innstilte til mangfold. På vegne av millioner utfordrer de det konforme og konstruerte, og gir stemme til de som ikke føler seg representert i maktens korridorer. Denne utgaven av LatinAmerika handler om disse menneskene. De som ønsker endring og som har innsett at endringen må komme fra grasrota. Kampene er mange, men de har én ting til felles; nemlig ønske om et mer rettferdig samfunn.

I Argentina har kvinnelige journalister tatt opp kampen mot en mannsdominert radiokultur og startet feministiske radiokollektiver som setter kjønnsdebatten på agendaen. Litt lengre nord, i den brasilianske delstaten Mato Grosso do Sul, har storproduksjon av blant annet soya, bomull, mais og sukker fordrevet store deler av Guarani-Kaiowá-folket, mens i storbyen São Paulo kjemper syriske og palestinske flykninger i husokkupasjoner for bedre levevilkår. Noen tusen kilometer lenger nord, på den mexicanske lærerskolen Ayotzinapa, letes det fortsatt etter svar etter at 43 studenter forsvant 26. september i fjor.

Mangfold

Latin-Amerika er en mangfoldig region full av motsetninger og paralleller. I en tid der store folkeforflytninger rundt omkring i verden resulterer i politiske reaksjoner basert på pragmatisme og statistikk, er det kanskje i de alternative stemmene og innfallsvinklene vi må lete for å finne toleransen og medmenneskeligheten som er nødvendig for å gjøre plass til alle. I Latin-Amerika finner du dem i falleferdige høyblokker i storbyen, under trekronene dypt inne i Amazonas, i musikkens brede appell og ikke minst, hos dem som leter etter en forsvunnet sønn eller datter.

God lesning!

Fredrik Brogeland Laache
Redaktør

Argentinsk feminisme over FM-bølgene

Radiosendinger i Argentina har lenge vært et mannlig domene. Men noe i ferd med å endres. Stadig flere kvinner tar plass bak mikrofonen og fyller radionettet med alternative stemmer.

Tekst og foto: Mari Lilleslåtten, sosialantropolog og medlem av redaksjonen

Estamos al aire!

Det er torsdag kveld, og det lyser rødt – vi er på lufta! Den røde lampa er plassert i et lite studio i andre etasje i en vindskjev bygning i Castelar, en liten by i den vestlige forstads-sonen til Buenos Aires. Stemmene i studio når via FM-nettet ut til hele byen og kan i tillegg høres på internett.

De tilhører Flor, Silvana, Magui og Jesica. Det er kvinnelige stemmer – de eneste på radio-kanalen FM en Tránsito.

Hvordan kan det ha seg at så få kvinner har kommet til bak mikrofonene i Argentina? Og hva velger kvinnene som kommer til orde å sette på agendaen, nå som de har muligheten? Vi skal bli kjent med to feministiske radio-

program som de seneste årene har etablert seg som alternative radiostemmer i Argentina.

Feministisk radio

En torsdag kveld i 2012 hadde programmet Toples con todo al aire (toppløs med alt på lufta) en av sine første sendinger. Kvinnene i studio hadde så mye på hjertet at de nærmest snakket i munnen på hverandre. Endelig skulle lytterne få høre om temaer de brydde seg om og som ingen andre ville snakke om på radio.

Ifølge Florencia Maffeo, en av jentene bak Toples, som programmet forkortes, er det på høy tid med feminisme på radio.

– Vi er et feministisk program. Først vegret vi oss for å kalle oss det, for folk har en del fordommer

mot feminister. De tenker at hvis du er feminist så går det ikke an å snakke med deg. Da hater du menn, du er helt sikkert lesbisk, du hater barn – og du er umulig å diskutere med. Det er nettopp dette vi må motbevise, sier hun.

Dette kan være en vanskelig balansegang. Skal de holde seg innenfor konforme grenser og leve opp til forventningene som finnes til kvinner? Eller skal de bryte med nettopp slike forventninger?

– Etter det første programmet spurte vi teknikeren hva han syntes. Han ga oss tommel opp og sa det var kult. Men han mente vi kunne gått enda lenger. Da skjønte vi at det er jo derfor vi lager radioprogrammet, for å tørre å si det andre ikke sier.

Radio og aktivisme henger tett sammen, her er Nos Quemaron por Brujas samlet på et aktivistarrangement.

Radio på egne premisser

På Toples snakker kvinnene om politikk, sosiale bevegelser, miljøvern, kropp, sex og alt annet de bryr seg om. Det viktigste er å tilføre det et feministisk perspektiv, og å gjøre det på egne premisser.

Alle som er med i radioprogrammet er også aktive i la militancia – aktivismen. Det var ved å gå på møter og demonstrasjoner at de fire aktivistene fra Castelar møtte andre som ville drive politisk aktivisme på radio.

En av disse var Celeste Farbman. Hun er journalist og primus motor i Nos Quemaron por Brujas, programmet som

det helt klart. Det kommer flere og flere damer med, men det er bare menn på lufta! Hvorfor skjer det? Damene tilbereder maté (typiske argentinsk tedrikk), eller de er produsenter. Det er dette som må forandre seg!

Tilgang til det offentlige ordskiftet er alfa og omega for å bekjempe el machismo - mannsdominansen som de kvinnelige radioarbeiderne opplever at gjennomsyrer landet. For aktivistene er radioen viktig for å ta opp politiske saker som ellers får lite oppmerksomhet.

– Vi trekker frem ting som vanligvis ikke kommer frem i media, eller presenterer det i en annen form. Hvis en kvinne blir

Gjengen i Toples con todo al aire arrangerer åpen radio på feiringen av 8.mars

«Hvis du hører på radio hører du ikke kvinnestemmer»

går på FM Fribuay, en annen lokalradio utenfor Buenos Aires. Sammen med 20 andre lager hun programmet som på norsk kan oversettes til «de brente oss som hekser». Farbman hadde allerede interessert seg for feminisme og organisasjonsarbeid i flere år da hun dro på et stort nasjonalt aktivisttreff. Her møtte hun andre mediekvinner, og forsto at hun kunne bidra i den feministiske kampen gjennom radio.

Jobber mot machismo i mediene

Dette var ikke dagligdags på FM Fribuay. Da programmet Nos Quemaron por Brujas hadde sin første sending i 2012 var 150 personer involvert i lokalradioen, og bare 20 av disse var kvinner.

Ifølge Farbman er kjønnsbalansen i langsom endring, i hvert fall om vi skal tro rekrutteringen. På journaliststudiet hun fulgte var det 30 kvinner og 15 menn. Men hun undrer seg over hvor jentene blir av etter studiet.

– Hvis du hører på radio hører du ikke kvinnestemmer. De er ikke i studio. I vår radio ser man

drept vil vi behandle det som et tilfelle av femicidio (ordet som brukes om drap av kvinner der årsaken er misogyni), og ikke som «vanlig» kriminalitet. Vi prøver å se ting i sammenheng. Hvis en kvinne dør på grunn av en illegal abort ser vi det ikke som én isolert sak, men del av et større fenomen, sier Farbman.

Radioprogrammet tar ansvar for å dekke saker fra et feministisk perspektiv, og sørger for at temaer som angår kvinner ikke går under radaren.

– Vi har valgt å følge utviklingen i kampen for legalisering av abort med et spesielt fokus. Dessuten dekker vi saker på området seksuell og reproduktiv helse. I år ga vi ekstra dekning til Encuentro Nacional de Mujeres (Nasjonalt kvinnetreff) hvor 65 000 kvinner møttes i Mar del Plata for å ta opp viktige temaer. Dette er et veldig viktig arrangement for oss, som ellers gis svært lite oppmerksomhet i de store mediene, sier hun.

Knuser myter om humørlose feminist

Et annet tema som følges med

«De brente oss som hekser» er tittelen på radioprogrammet, oppkalt etter en låt av Roma Roldan

«Radioen er rett og slett en del av den feministiske kampen»

argusøyne av de feministiske radioprogrammene er brudd på kvinners rettigheter. Vold mot kvinner, overtramp i møte med helsevesenet, diskriminerende språk og medieomtale, seksualisert film og reklame – temaene er mange. Florencia Maffeo i Toples trodde først det ville bli en trist affære å lytte til radio som tok for seg slikt stoff.

– Jeg innrømmer det, da jeg hørte om *Nos Quemaron por Brujas* så tenkte jeg at jeg hører da ikke på radio for å bli deprimeret. Hvis du skal innom alle disse temaene – illegal abort, vold, drap, jeg vet ikke hva – det blir voldsomt.

– Og alle disse mytene vi vil knuse – om at vi hater menn, at vi er marimachos (guttejenter), at man ikke kan lakke neglene sine hvis man er feminist. Hvis man skal gå løs på alt blir det vanskelig å leve, fortsetter Maffeo.

I Toples bruker de mye humor for å skape en mer løssluppen stemning. De kan snakke avslappet om kropp og sex, og

går ikke av veien for å spøke med alvorlige temaer. De ler ofte sammen i studio når de galgenhumoristisk gjør narr av konservative og reaksjonære politikere som hindrer fremskritt for likestillingen de ønsker seg.

Tette bånd til sosiale bevegelser

I Toples har de også nylig tatt opp nyhetssaker om Mapuche-samfunnets kamp mot staten, og de har støttet en ung kvinne i kamp mot rettssystemet med både radiosendinger og demonstrasjoner utenfor rettslokalet.

At arbeidet til sosiale bevegelser har en viktig plass i radiosendingene kan forklares med at programmene har vokst ut av et aktivistmiljø. Toples og *Nos Quemaron por Brujas* har allerede oppnådd noen mål i sin aktivistiske kamp når radiobølgene fylles med kvinnelige stemmer, musikk laget av kvinner, og saker som behandler kvinner

som intelligente, tenkende og humoristiske mennesker. Maffeo er ikke i tvil om at aktivisme og radio er to verdener som henger sammen.

– Det er et tett bånd mellom radioen og aktivismen. Vi ser på media som en del av vår aktivisme, ikke bare som en måte å uttrykke våre kamper, men også et sted å skape et nytt språk og et nytt feministisk narrativ. Radioen er rett og slett en del av den feministiske kampen! ♦

▲ *Gateradio - Nos Quemaron por Brujas har ofte «åpen radio» på demonstrasjoner*

▼ *Estamos al aire! På toples henger latteren løst når det er gjester i studio.*

Grønn turbulens i Latin-Amerika

Bilfritt sentrum, kjøttfrie dager og slutt på fossile investeringer. Dette er norsk lokalpolitikk etter at Miljøpartiet de Grønne gjorde et brakvalg i år. Men hvordan står det til med de grønne partiene i Latin-Amerika?

Tekst: Kenneth M. Lydersen, statsviter

Latin-Amerika har fantastisk natur og rikelig med naturressurser. Her finnes de områdene i verden med høyest biologisk mangfold. Samtidig har regionen gjennom århundrer blitt utsatt for ressurstapping og miljøødeleggelse til fordel for økonomisk vekst og lokale og internasjonale særinteresser. Storstilt avskoging, skitten gruvedrift, olje- og gassutvinning i skjøre økosystemer, miljøkriminalitet, monokulturer og industrijordbruk utarmer jorda og reduserer mangfoldet.

Fruktbar mark for grønne partier

På midten av 1980-tallet falt militærdiktaturer i hele regionen

og grønne partier vokste fram. Partiene var hjertebarna til studentaktivister, anti-atomvåpenggrupperinger, kunstnere og andre som så miljøraken som overordnet de tradisjonelle konfliktlinjene mellom de liberale og sosialister. I Mexico og Brasil ble grønne partier etablert i 1986, og på 2000-tallet kom de inn i maktens korridorer. Innen tusenårsskiftet hadde den grønne optimismen spredd seg til resten av regionen, statsledere med miljøengasjement trådte fram, og grønne partier ble stiftet i flere land.

I Brasil fikk De Grønne (Partido Verde) sin første minister i kulturdepartementet i 2002. Den kjente miljøaktivisten Marina

da Silva ble i 2003 miljøvernminister i Brasil. I 2006 ble den tidligere urfolksbonden Evo Morales valgt til Bolivias president. Miljøbevegelsen håpet han ville prioritere å motkjempe miljøødeleggelser og klimaendringer på vegne av de gruppene som taper mest på dette, nemlig bønder og urfolk. Ett år senere kom Rafael Correa til makta i Ecuador med ambisjoner om å holde store områder unna oljeindustrien med diverse kreative forslag.

I Argentina ble Grønt Initiativ (Iniciativa Verde) stiftet i 2006 og det chilenske partiet Det Økologiske Grønne Parti (Partido Ecologista Verde Chile) så dagens lys i 2008. I Colombia stiftet man i

▲
Miljøbevegelsen setter sin lit til at det nylig registrerte partiet til Marina da Silva vil være bedre egnet til å fronte miljøraken i Brasil i årene framover. Foto: Brasil/Rede Creative Commons

2005 på nytt et grønt parti etter at det originale Oksygen Grønt Parti hadde mistet sin popularitet.

Miljøbevegelsen i Latin-Amerika hadde etter hvert sett seg lei av å vente på at etablerte partier skulle utvikle en politikk for å oppnå bærekraftig utvikling. I 2011 uttalte daværende president i Det Økologiske Grønne Parti i Chile, Félix González, at miljøaktivistenes kamp for at eksisterende partier skulle fronte deres saker hadde havnet i en blindgate. Han mente, som mange miljøaktivister, at politikerne aldri holdt sine grønne løfter etter at valgene var over. Derfor gikk aktivistene inn i den politiske partikampen for å nå sine mål.

Ikke bare gull og grønne skoger

Selv om grønne partier og miljøbevegelsen stort sett seilet i medvind på starten av 2000-tallet i Latin-Amerika var det enkelte partier som sleit. Økologisk Grønt Parti i Mexico (Partido Verde Ecologista de México - PVE) mistet oppslutning og ble anklaget for korrupsjon, nepotisme og brudd på valgloven. Blant annet har

partiet blitt styrt av én familie siden oppstarten. 3. september 2003 ble de dømt av Høyesterett i Mexico for å ha vedtekter som tillot at et begrenset antall medlemmer fra en indre sirkel fikk velge alle partiets kandidater og verv. Måneden etter fikk partiet en bot på mange millioner dollar av det føderale valginstittuttet for brudd på loven om kampanjefinansiering i forbindelse med presidentvalget i 2000.

I 2008 trakk Europeiske Grønne sin anerkjennelse av PVE som et grønt parti da de ikke kunne støtte at de gikk aktivt inn for å gjeninnføre dødsstraff i landet. I samme periode fikk partiet mye kritikk for å ha «kidnappet» grønnfargen og ikke spilt på lag med miljøbevegelsen i landet. Partiet har ikke endret praksis de siste årene og avstanden til miljøbevegelsen vokser.

Økonomisk vekst for utvikling trumfer miljø

Noe annet som har vokst i regionen de seneste årene er økonomien. Dette har ført til at flere har fått et større økonomisk spillerom og middelklassen har

vokst. Dessverre har ikke denne veksten kommet grønn politikk og grønne partier til gode, heller tvert imot. Det ser det ut til at optimismen miljøbevegelsen følte for noen år siden har gått over i mistro og brutte løfter.

Evo Morales har i Bolivia følt urfolks og miljøbevegelsens harme etter at forslaget om å bygge motorvei gjennom nasjonalparken og urfolks-territoriet TIPNIS ble fremmet i 2011. Rafael Correas forslag om et internasjonalt spleiselag for å la olja ligge i nasjonalparken Yasuni ble sett på som utpressing og fikk liten støtte internasjonalt. Initiativet er nå oppløst og Correa har startet arbeidet for oljeutvinning i parken for økonomisk utvikling.

Miljøminister Marina da Silva gikk ut av den brasilianske arbeiderpartiregjeringen i 2008 fordi hun mente at økonomisk vekst trumfet alle miljøhensyn i regjeringen, et syn delt av store deler av miljøbevegelsen i hele regionen.

Opp- og nedturer for de grønne partiene

De grønne partiene har vist både

Paraplyorganisasjonen Global Greens Network består av cirka 100 miljøpartier i hele verden, og under denne ligger Føderasjonen av Grønne Partier i Amerika (FPVA). Blant medlemmene med grønne partier er Bolivia, Brasil, Chile, Colombia, Guatemala, Mexico, Nicaragua, Peru og Venezuela.

Kritikken er den samme som flere andre grønne partier i Latin-Amerika møter, de søker makt og innflytelse på bekostning av miljøet.

fremgang og tilbakegang de siste årene. I Argentina har Grønt Initiativ svunnet hen, i Chile har ikke Det Økologiske Grønne Partiet fått oppturen de ønsket.

Det grønne partiet i Colombia, som har byttet navn til Grønn Allianse (Alianza Verde), har også opplevd nedtur siden sjokkvalget i 2010. Da ble de landets nest største med 21 prosent i første runde og 28 prosent i andre runde av presidentvalget. Selv om partiet har hatt relativt gode valgresultater og representanter i både senatet og parlamentet, har miljøbevegelsen i landet rettet kritikk mot partiet. Kritikken er den samme som flere andre grønne partier i Latin-Amerika møter, de søker makt og innflytelse på bekostning av miljøet.

Det har gått litt bedre i Brasil. Under presidentvalget i 2010 stilte Marina da Silva for Det Grønne Partiet (Partido Verde - PV) og fikk hele 20 prosent og 20 millioner av stemmene. Etter valget i 2010 forlot hun og hennes

støttespillere partiet i skuffelse over at den gamle ledelsen ikke ønsket fornyelse. Hun startet da arbeidet med å opprette et nytt parti kalt Bærekraftig Nettverk (Rede Sustentabilidade).

Skjebnen ville imidlertid ha det til at hun ikke fikk godkjent partiet før valget i 2014 og hun gikk derfor inn som visepresidentkandidat for det Brasilianske Sosialistpartiet. Bare to måneder før valget styrket den private jeten til presidentkandidat Eduardo Campos og da Silva fikk muligheten til å stille som presidentkandidat. Igjen fikk hun cirka 20 prosent av stemmene. Spørsmålet miljøaktivister stiller seg er om dette kan tilskrives miljøbevisstheten til Brasils befolkning eller om det er en kombinasjon av proteststemmer og da Silvas personlige popularitet.

Tilbake til røttene?

Miljøpartiene har de siste årene skuffet miljøbevegelsen i regionen. De blir oppfattet

som tradisjonelle, korrupte og maktsyke. Innenfor denne konteksten har deler av miljøbevegelsen gått tilbake til røttene sine. Nå skal det igjen bygges allianser med andre miljøorganisasjoner for å nå frem. Partiet Bærekraftig Nettverk som for få måneder siden ble offisielt godkjent, er et uttrykk for det. Miljøbevegelsen håper nettverket kan gjøre noe med miljøutfordringene Brasil står overfor i årene framover.

Selv om det fortsatt er stor interesse og engasjement for miljø og bærekraft i Latin-Amerika, er kreftene miljøbevegelsen kjemper mot sterke og mektige. Hva som skjer framover med de grønne partiene henger i løse luften. Kanskje kan klimatoppmøtet i Paris 2015 blåse ny vind i de grønne seilene i regionen? ♦

Miljøaktivisten og tidligere miljøvernminister Marina da Silva fikk sensasjonelt 20 prosent av stemmene i begge valgomgangene i 2010. Foto: Flickr.com, Marina Silva.

Grenseløs husokkupasjon

På tross av trygg reise og visumgaranti, møter flyktninger fra Syria et hardt arbeidsmarked og en usikker tilværelse i Brasil. Nå hjelpes de av husokkupanter.

Tekst: Maria Birkeland Olerud og Espen Iversen, solidaritetsbrigadister i Brasil høsten 2015 og Susanne Normann, utekoordinator for Latin-Amerikagruppenes solidaritetsbrigader

– Bolig er ikke en rettighet i Brasil, men en kamp mot skyhøye boligpriser og byråkrati. Som utlending er det enda vanskeligere, forteller Hasan Zarif.

Han er aktivist i organisasjonen Mop@t, som kjemper for palestineres rett til retur. Zarif har palestinske foreldre, men har vokst opp i Brasil. Etter at syriske flyktninger begynte å komme til Brasil i 2011, har Mop@ts kamp fått ny betydning.

Vi møter Zarif i en høyblokk i São Paulos japanske strøk, Liberdade. Den eldre ti-etasjers bygningen er en av 290 000 tomme høyblokker i den brasilianske metropolen, forlatt av boligspekulanter som venter på

at tiden skal høyne bygningenes verdi.

En grytidlig julimorgen ble bygningen stormet av okkupanter fra én av São Paulos okkupasjonsbevegelser, Terra Livre. Okkupantene utgjør São Paulos mest marginaliserte arbeiderklasse. De tjener minstelønn, og har ikke råd til å betale São Paulos leiepriser. For kort tid siden inngikk familiene en allianse med Mop@t og ga flyktninger fra Syria halvparten av etasjene til fri disposisjon.

Brasil åpner grensene

Nylig uttalte presidenten i Brasil, Dilma Rousseff, at mens Europa stenger grensene, skal «kjempene» i Sør-Amerika åpne armene for

flyktninger fra Syria. Hittil har over 2000 syriske flyktninger fått innvilget asyl i Brasil, og flere søknader behandles fortløpende. I Libanon og Egypt hjelper det brasilianske konsulatet flyktningene med personlige dokumenter slik at de kan reise.

Brasil har lang tradisjon for innvandring fra arabiske land. Mer enn 10 millioner brasilianere har syriske og libanesiske aner. Per i dag er Brasil Latin-Amerikas største mottaker av flyktninger fra Syria, selv om Venezuela nylig meldte at landet vil ta i mot 20 000. Argentina, Uruguay og Chile skal også ta i mot flyktninger, men antallet er lavt.

Siden juli har et enormt palestinsk flagg prydet fasaden til den okkuperte høyblokka i São Paulos japanske strøk, Liberdade. Flyktningenes krav er å returnere til Palestina (Foto: Alexandre Maciel)

«I Syria spiser de bomber nå. Her er vi trygge»

Tøff hverdag

En tøff hverdag venter likevel flyktningene. Nyankomne i Brasil blir ikke tilbudt annen husly enn falleferdige hospitser som ofte rommer hjemløse og rusavhengige. Selv mange av Brasils fattige foretrekker gata fremfor å bo her.

Derfor ender mange opp på små hoteller, og veien til fattigdom er kort. De hjelpes heller ikke inn i arbeid. Som fremmedspråklige opplever mange å bli sterkt utnyttet.

– Det er et paradoks at de som ansettes av arabere opplever lengre arbeidsdager og lavere lønninger enn sine brasilianske kollegaer, sier Zarif.

Mens vi snakker sammen i det kombinerte sove- og samlingsrommet i den okkuperte høyblokka, strømmer folk tilbake fra jobb. De slenger seg ned på sengene rundt oss. Sigarettøyken henger i luften. Klokken nærmer seg ti om kvelden, og Zarif forteller at folk dro på jobb klokken seks i dag tidlig. 14-timersdager, luselønn og midlertidige ansettelser er normalen.

Solidaritet i Leila Khaleds navn

Musikeren Salam Alsayyed kom til Brasil for fire måneder siden, fordrevet fra den palestinske flyktningleiren Yarmouk i Damaskus, som IS tok over i april. Han har en datter og en sønn på flukt i Libanon, og seks søsken som er spredt rundt omkring i verden – alle i ulike land.

– Jeg kom hit for en måned siden. Nå sover jeg på rom med fire andre, forteller Alsayyed.

Musikeren, som også er skulptør og billedkunstner i Syria, livnærer seg på å bake arabiske kjeks som han selger på gata i sentrum av São Paulo.

Det er som følge av den prekære situasjonen at Mop@t og Terra Livre har invitert syriske flyktninger inn i høyblokka. Generøse mennesker har donert stekeovner og klær. Arabiske middager organiseres for å gi arbeidsløse flyktninger en inntekt.

Mens vi snakker med Alsayyed, kommer fem brasilianske kvinner inn. De er muslimske konvertitter og kan verken arabisk eller engelsk, men vil gjerne vite om kvinnene i blokken trenger hjelp. Solidaritet ligger i luften. Boligblokken har fått navnet Leila Khaled for å hedre den kvinnelige

▲
I Syria levde Salam Alsayyed av å være musiker, og en vakker arabisk laud er blant de få eiendelene han fikk med seg på flukten. I Brasil lever Alsayyed av å selge kjeks på gata, men han spiller fortsatt for barna i husokkupasjonen. (Foto: Maria Birkeland Olerud)

▼
Hasan Zarif er en av ildsjelene i organisasjonen Mop@t. Han har vokst opp som flyktning i Brasil. (Foto: Alexandre Maciel)

palestinske aktivisten. Terra Livre har tradisjon for å hedre kvinner når de døper de okkuperte bygningene. Ifølge organisasjonen er det kvinner som leder an i okkupasjonsbevegelsen.

– Vi tok kontakt med den første flyktningfamilien, og etter det kom familiene strømmende. Nå er de fire etasjene som sto tomme fulle, og etterspørselen er fortsatt stor, sier Zarif.

Han løper inn og ut av rommet. Som eneste person i blokka som behersker portugisisk og arabisk, roper folk på han hele tiden.

I de resterende seks etasjene i blokka bor brasilianske husløse. De kjenner til risikoene forbundet med husokkupasjon. Utkastelsesordre kan komme når som helst, og militærpolitiet er ofte voldelige når de kommer. Flere av familiene har opplevd å bli kastet ut. Av mangel på boalternativer må de velge mellom gata eller å okkupere på nytt.

Boligkrise eller sosial segregering

Alliansen mellom brasilianske boligløse og flyktninger retter oppmerksomheten mot et viktig faktum: fattigdomsproblemene tilhører ikke flyktningene i Brasil. Etter tolv år med Partido dos Trabalhadores (Arbeiderpartiet) ved makten har landet fortsatt høy sosial ulikhet, og befinner seg i en økonomisk krise, forsterket av fallet i oljeprisen. I byene blir boligsituasjonen et perverst uttrykk for klasseforskjellene i Brasil. I tillegg til den vanskelige situasjonen i favelaene, som i São Paulo teller flere enn 1600, mangler 130 000 av byens familier et sted å bo. Krisa har sendt enda flere familier på gaten de siste månedene.

Samtidig står 290 000 bygninger tomme i denne brasilianske metropolen. Dette på tross av en progressiv grunnlov som skal garantere at bygninger har en sosial funksjon, som betyr at de benyttes. Grunnloven skulle

i 1988 demokratisere landet etter 20 år med militærdiktatur. Konsentrasjon av jord i denne perioden hadde presset bønder til byene, der de okkuperte jordområder i byenes periferier som reservearbeidskraft.

– Når grunnloven på den ene siden fremmer at bygninger og jord skal ha en sosial funksjon, men samtidig garanterer privat eiendomsrett, er det i realiteten den siste som vinner, sier Fabricio Mendes da Silva, aktivist i Terra Livre.

Eiendomsspekulasjon gjør det makabert lønnsomt å la bygninger stå tomme. Samtidig skal program som Minha Casa Minha Vida, boligprogrammet som gjorde PT-regjeringene kjente internasjonalt, garantere bolig for Brasils fattige.

– I stedet for å benytte tomme boliger i sentrum, gjennom statlig subsidiering og lave leiepriser, bruker programmet offentlige midler til å nære private byggeselskaper som bygger

▲ *Den okkuperte høyblokka er sparsomt møblert. I solidaritet har folk donert enkle møbler. (Foto: Maria Birkeland Olerud)*

«Bolig er ikke en rettighet i Brasil, men en kamp mot skyhøye boligpriser og byråkrati»

boliger til de fattige i periferien, sier Mendes da Silva.

– Politikken følger en vekstlogikk, og forsterker sentrum-periferimodellen i Brasil. De fattige skyves ut av sentrum, til områder uten verdige helse- og utdanningstilbud, der reisetiden til og fra arbeid kan være på fem timer daglig, sier han.

De siste åra har Minha Casa Minha Vida nesten stoppet opp, og paradoksalt nok er det vanskeligst for dem som tjener minst å få bolig gjennom programmet.

Lite fremmedfrykt

Zarif fremhever hvordan manglende fremmedfrykt er en av grunnene til at noen av flyktningene velger Latin-Amerika fremfor Europa.

– Arabere som reiser til Europa vet at de får husly og minstelønn om de overlever flukten, og dermed bestemmer de seg for å tåle fremmedfrykt. I Brasil er det lite fremmedfrykt i befolkningen, men mye rasisme, sier Zarif.

– Så lenge araberne ses på som hvite, tas de godt imot. Folk med afrikansk opprinnelse, som haitianere og Brasils favela-beboere lider mer, sier han.

Det er dermed ikke den arabiske minoriteten i den okkuperte høyblokka som utsettes for diskriminering. I landet hvor marginalisering fortsatt følger hudfarge over 100 år etter at slaveriet ble forbudt er det de brasilianske familiene i Terra Livre-okkupasjonen som bærer den historiske rasismen på skuldrene. Flertallet av dem er arbeidsimmigranter fra nord i Brasil, og identifiseres som «svarte», en kategori som i Brasil har en sterk historisk og politisk

betydning. I São Paulo får de de dårligst betalte jobbene, og bor i favelaene, i periferiene eller på gata. Kanskje er det nettopp disse erfaringene som gjør at familiene har åpnet høyblokka for flyktningene i solidaritet.

På spørsmål om hva som kan være den politiske målsetningen til Dilma-regjeringen ved å ta imot flyktningene fra Syria, uten at de blir garantert verdige liv, svarer Zarif:

– Vi er usikre på om det ligger noen politisk strategi bak, men resultatet er tross alt bra. I Syria spiser de bomber nå. Her er vi trygge, sier Zarif.

Flykter på nytt

Flertallet av de syriske flyktningene i okkupasjonen er palestinere. I Syria står kun tre av fjorten flyktningleire for palestinere igjen siden krigen begynte i 2010.

Zarif peker på hvordan palestinere presses i alle land når konflikt og krig oppstår. Krigene i Libanon, Kuwait og nå i Syria, har drevet palestinere videre på flukt.

Mohamed Othman følger med på samtalen. Han er palestinere fra Yarmouk. Han peker på to skadde knær. Othman ble tvangsrekruttert til hæren av Bashar al-Assad, og ble skadd under trening. Han rømte til Libya for å unngå å kjempe i front mot IS.

– Palestinere vil uansett bli møtt med hat. Om Assad vinner, får vi skylden, siden mange fra PLFP (the Popular Front for the Liberation of Palestine) kjempet i front, og om han taper, vil vi bli hevet, sier han.

Håp om retur

Salam Alsayyed spiller tankefullt

på sin oud-guitar, en av de få eiendelene han fikk med seg til Brasil. Alsayyed snakker litt engelsk, og kommuniserer gjennom google translate.

– Jeg håper resten av familien kan komme hit etter meg. Eller, om Allah vil det slik, at vi kan returnere til Palestina. ♦

Salam Alsayyed er palestinsk, men har bodd hele livet i flyktningleiren Yarmouk i Syria, som ble overtatt av IS tidligere i år. Hans seks søsken har alle flyktet til forskjellige land. - Kanskje lar Allah oss møtes igjen i Palestina. (Foto: Maria Birkeland Olerud)

Fotoreportasje: Den røde jorda

Tekst og foto: Solidaritetsbrigaden i Brasil våren 2015.

–Naturen er en del av livet. Vi må passe på naturen, uten naturen er det ikke noe liv, sier Anastacio Peralta

Til venstre: Kampen mellom politi og Brasils urbefolkning er hard. Spesielt under demonstrasjonene mot det nye lovforslaget PEC215. Dette lovforslaget vil gjøre det enda vanskeligere, om ikke umulig, for urfolk å få tilbake deres opprinnelige jordområder.

Ned til venstre: –Storgodseieren selger disse produktene til dere langt der borte. Mat som er full av urfolksblod. Blodet fra kvinnene som har blitt voldtatt, blodet fra barna som har blitt revet ut fra mødrenes mager og blodet fra alle som har blitt drept, uttaler urfolksleder Ernesto Veron

Ned til høyre: –Vi blir behandlet som søppel. Nei, verre enn søppel. For søppel resirkulerer man, mens vi er som døde hunder for storgodseierne og makteliten, mener Ernesto Veron.

«For oss er jorda alt, og uten den er vi ingenting. Jorda er vår mor, der våre forfedre ble gravlagt, og her vi skal dø»

Brasil er et av landene i verden hvor forskjellen mellom rik og fattig er størst, og fordelingen av jord er skjevest. Guarani-Kaiowá, i likhet med urfolksgrupper over hele landet, kjemper en daglig kamp for å få jorda tilbake. Situasjonen deres er preget av 500 år med undertrykkelse, i form av politisk og økonomisk ekskludering, tvangsforflyttelser, slaveri og rasisme. Den største utfordringen har alltid vært storsamfunnets ønske om å kontrollere jorda og ressursene deres.

Et oversett folk

For Guarani-Kaiowá er jord liv. I løpet av de siste 100 årene har det meste av urfolksgruppen Guarani-Kaiowás jord blitt tatt fra dem og omgjort til store plantasjer. På enorme arealer blir det produsert monokultiver av soya, bomull, mais og sukker. Det tas i bruk tungt maskineri og store mengder sprøytemidler som sakte, men sikkert ødelegger jorden for fremtidige generasjoner.

Vi ble fortalt historier om trusler, bortføringer, knivstikkinger og drap. De vi snakket med ønsket at vi skulle formidle dette videre, og gjøre deres stemme hørt i et samfunn der de ofte blir glemt. De ønsket å gjøre norske forbrukere mer bevisst på hva som skjer og hva vi er en del av. I dag baseres det norske jordbruket i stor grad på soya importert fra Brasil. Soyaen blir dyrket på de samme plantasjene der urfolksledere systematisk blir utpekt og drept, barn kidnappet og hele familier kastet ut med vold.

Bekymringsfullt lovforslag

Staten har i dag, etter grunnloven fra 1988, plikt til å anerkjenne og avgrense territorier urfolk tradisjonelt sett har bodd på, og dermed har rett på. Denne prosessen kalles demarkering, og er ansvarsområdet til president Dilma Rousseff, som er den presidenten som har demarkert færrest områder siden militærdiktaturet.

Situasjonen for mange urfolksgrupper er usikker. Godseierlobbyen i kongressen har ytret et ønske om å endre den brasilianske grunnloven. PEC 215 er et lovendringsforslag som kort sagt innebærer å flytte makten over fordeling av urfolksterritorier fra regjeringen til kongressen. Kongressen er satt sammen av politikere med sterke økonomiske interesser innen blant annet gruvedrift, våpenindustri og landbruksindustri. Storgodseiere utgjør rundt en tredjedel av den lovgivende forsamlingen. Det er disse personene som står bak vold og trusler mot urfolk, og som tok jorden fra dem i utgangspunktet. De har store interesser av å ta i bruk urfolksområder til landbruksproduksjon og mineralutvinning.

Dersom det blir kongressen som avgjør hvorvidt urfolk skal få tilbake sine opprinnelige områder, må representantene velge bort sin egen økonomiske profitt og gi bort egne landområder. Hvor mange flere territorier vil da bli demarkert? ♦

Bildene er tatt av solidaritetsbrigaden i Brasil våren 2015 og er en del av fotoutstillingen Den røde jord. Kjenner du noen som kunne være interessert i å stille ut fotoserien, ta kontakt på info@latin-amerikagruppene.no

–Fortell deres store leder, regjeringen i Norge, regjeringen i Brasil, at realiteten for oss er at vi blir utryddet. Det er et stille folkemord som pågår her, gråter Valdelico Veron

Guarani-folket har en av de høyeste selvmordsratene i verden, og sannsynligheten for selvmord blant Guarani er 34 ganger høyere enn for den gjennomsnittlige brasilianeren. De fleste som begår selvmord er ungdommer som har mistet troen på en verdig framtid.

A young boy with dark skin and short brown hair is the central figure. He is wearing a blue t-shirt and has a sad, weary expression on his face, looking back over his right shoulder towards the camera. His cheeks are slightly dirty. The background is a lush, green, overgrown area, possibly a riverbank or a field. In the distance, a person wearing a light blue shirt and dark pants is walking away, carrying a large red and black backpack. The ground is littered with trash, including plastic bottles and crumpled paper. The lighting is warm and golden, suggesting late afternoon or early morning. The overall mood is one of environmental neglect and the impact on children.

–Jorden gråter i dag. Vår elv er forgiftet og vi har ingen flere fugler. Kapitalistene mener de har rett til å kjøre over barna våre med traktor for å tjene penger, sier Ernesto Veron

*–Hvis PEC215 blir gjennomført er
det slutten på urfolk i Brasil,
påstår Ernesto Veron.*

*Flyene bærer med seg sprøytemidler
som skal effektivisere produksjonen.
Sprøytemidler fører blant annet
til utarming av jord, helse- og
miljøproblemer. Det er ikke uvanlig
at sprøytemidlene blir sluppet
direkte over urfolksområder, i et
forsøk på å jage dem vekk.*

*I følge folketellingen fra 2012 finnes det
900 000 personer med urfolksopprinnelse i
Brasil i dag. Før kolonitiden hevder forskere
at det fantes rundt fem millioner urfolk
fordelt på 2000 ulike stammer.*

Det du sier kan drepe deg

Honduras regnes som et av verdens farligste land for journalister. Padre Melo er én av dem som risikerer livet for å spre informasjon, i år mottok han Raftoprisen for sitt arbeid.

Tekst: Christina Campo og Silja Björklund Einarsdóttir, journaliststuderenter ved HiOA og medlemmer av redaksjonen.

Årets mottaker av Raftoprisen, Ismael Moreno Coto (57), bedre kjent som Padre Melo, er jesuittprest og journalist for den alternative radiostasjonen Radio Progreso i Honduras. Ifølge ytringsfrihetsorganisasjonen PEN er landet blant de farligste i verden for journalister. Likevel uttaler Padre Melo seg om saker som kan sette livet hans i fare.

– Vår stemme prøver å representere samfunnets stemme, de undertryktes stemme, sier Padre Melo.

En kritisk stemme

Padre Melo overtok ansvaret for Radio Progreso i 2006, og har vært sentral i kritikken av manglende ytringsfrihet i Honduras. I sin begrunnelse for pristildelingen,

skriver Raftostiftelsen følgende:

«Padre Melo er verken for eller mot noe bestemt politisk parti. Han er kritisk ikke bare til makteliten, men også til venstresiden for ikke å ivareta folks interesser. Hans sterke offentlige stemme og dyptgående samfunnsanalyser har gitt ham stor respekt blant et bredt spekter av ulike sosiale grupper og organisasjoner.»

I sitt arbeid for ytringsfriheten, har Radio Progreso brukt grasrotreportere til å formidle hva som foregår i de mest voldsutsatte områdene. Ifølge Padre Melo er den største utfordringen i Honduras å bygge bro mellom den lokalt forankrede og politisk tydelige sosiale motstandsbevegelsen, og

de folkelige mobiliseringene mot straffefrihet og korrupsjon, kalt de indignerte.

– Vi må bygge på misnøyen blant de indignerte og jobbe sammen om et alternativt prosjekt mot de autoritære og for strukturelle, og langsiktige endringer i og for Honduras, sier han.

Med livet som innsats

Som følge av å være svært frittalende lever journalistene i Radio Progreso under konstant trussel. I juli 2011 ble Nery Jeremías Orellana, én av kanalens medarbeidere, drept. Tre år senere, 11. april 2014, ble journalisten Carlos Mejía Orellana drept. På det tidspunktet hadde Mejía Orellana jobbet

▲
Padre Melo var i Bergen i slutten av oktober i forbindelse med utdelingen av Raftoprisen. Her er han med Margot Navarro, Jan Ove Toska (El og IT), Padre Melo/Ismael Moreno Coto, Jan Olav Andersen (ELogIT), Jorge Dahl (Norsk Folkehjelp), Jennifer Avila. Foto: Dave Watson

med et prosjekt for å bedre menneskerettighetene i Honduras gjennom organisasjonen ERIC (Equipo de Reflexión, Investigación y Comunicación). Etter å ha blitt truet på livet gjentatte ganger, ble han stukket til døde i sitt eget hjem.

– Man kan snakke om alt, men hvis det er imot regjeringen, eller om narkotikatrafikken, risikerer vi å bli drept. Hvis vi kritiserer politiet for å være medvirkende i drap, risikerer vi også konsekvenser. Kritikerne som tør å snakke om ting som sikkerhet, narkotikatrafikk eller den korrupte regjeringa, de utsetter seg selv for stor fare, sier Padre Melo.

Han og andre alternative stemmer i Honduras har satt fokus på den manglende ytringsfriheten og den farlige situasjonen for journalister i landet. Menneskerettighetsorganisasjoner som Amnesty International har også omtalt situasjonen uten at det har ledet til nevneverdige forbedringer.

Hele 16 ansatte i Radio Progreso har mottatt drapstrusler etter kuppet mot daværende president Manuel Zelaya i 2009. På spørsmål om mediene forholder seg tause, sier Padre Melo at de offisielle mediene unngår å snakke om disse temaene.

– Når de snakker, er det for å snakke godt om eierne. De er en del av usikkerheten og den organiserte kriminaliteten, sier han.

Også andre samfunnsengasjerte grupper i Honduras risikerer livet. I forbindelse med valget i 2012 ble 36 personer tilknyttet ulike politiske partier drept, flertallet av disse hørte til det nyetablerte partiet LIBRE. En rapport fra Rights Action konkluderer med at disse tallene er en klar indikasjon på at drapene er politisk motivert. Totalt i perioden mai 2012 til oktober 2013 ble det i tillegg gjennomført 24 væpnede angrep mot politiske partier.

Maner til samarbeid

Historisk sett har kirken hatt stor makt i Latin-Amerika. Helt fra de spanske conquistadorenas tid har katolisismen vært en stor del av vanlige latinamerikaneres liv. Padre Melo er jesuittprest og dermed en fremtredende representant av kirken. Han mener det er viktig å være trofast til evangeliet og lytte til de fattige.

Fellesskap er en viktig faktor for Padre Melo, og han presiserer at dette er måten å løse utfordringene Honduras står overfor. Han er også tydelig på at fellesskapet innbefatter alle, ikke bare enkeltgrupper.

– Ikke bare kvinnene, ikke bare bøndene, ungdommene eller akademikerne. Vi må alle stå sammen. Vi beveger oss sammen mot frihet. Fellesskapet må ligge i bunnen. Det bryter ned individualismen. Hver organiserte sektor er et fellesskap, og alle fellesskap går inn i hverandre. De berører hverandre. De berører oss på de punktene vi har til felles, sier Padre Melo.

Han understreker at også radiokanalen følger denne tankegangen.

– Radio Progreso er et fellesskap i bevegelse, det er vårt svar på utfordringene i Honduras, sier Padre Melo. ♦

▲
Padre Melo kjemper for ytringsfriheten i et korrupt Honduras. Han lever under konstante trusler for sin usensurerte radiokanal i Honduras. Foto: Lucy Edwards

«Vår stemme prøver
å representere
samfunnets stemme, de
undertryktes stemme»

Dette er Radio Progreso

«Dette er Radio Progreso» er skrevet av Frode Grytten til mottakeren av Raftoprisen 2015. Grytten deklamerte selv diktet under prisutdelingen ved Den nasjonale scene i Bergen.

Frode Grytten, forfatter og journalist

*dette er radio progreso
dette er mitt land
dette er mine grusvegar
dette er mine gater
dette er mitt folk
eit folk som kjem heim
med blåmerke på kroppen
til hus som skjelv*

*dette er radio progreso
viktig melding ut:
hugs at makta lyg deg rett opp i ansiktet
hugs at dei lyg når dei seier at verda
endrar seg ustanselig og at verda
er like uforklarlig som kjærleiken
det er ikkje sant
det finst ting som gjentar seg
generalar og gjengvald og narkotrafikk
og ungar som ligg vakne kvar natt
mens dei tenker på korleis det luktar
når hud blir brent*

*og kvinner som blir tatt med makt
og menn som blir henta ved midnatt*

*og folk som forsvinn inn i varebilar
og mødre som gret ved kista til sine døde
sonar
og kulehøl som ikkje stemmer overeins
med den offisielle forklaringa*

*dette er radio progreso, 103.3 på fm
vi nyttar ammunisjon av ord
vi sender på denne kanalen til den dagen
ingen lenger treng å vere redd
til ingen lenger treng å strekke hendene i
veret av frykt
dette er radio progreso
det finst ei glipe i alle ting
det er der lyset kjem inn
det finst til og med ei glipe i overmakta
det er der vår røyst treng inn*

*motet trumfar feigheita
sanninga trumfar løgnene
pennen trumfar pistolen
mikrofonen trumfar militæret
tålmodet trumfar truslane
den opne handa trumfar knyttneven*

*dette er radio progreso
vi lengtar etter den dagen
vi ikkje er redd for noko
dette er radio progreso
røysta som er fri
skrudd opp til ti
sirklar rundt i stova di
kan vi få verda til å lytte?
vi treng deg til å vere redd for ingenting*

*dette er radio progreso
om vi ikkje har ei røyst er vi ingen radio
om vi ikkje har ein kanal har vi inga røyst
dette er radio progreso
stemma til dei som ikkje har ei stemme
dette er radio progreso
røysta som er på di side
dette er radio progreso
la voz que esta con vos ♦*

Foto: Joksan Flores

Guatemayas budbringere, Balam Ajpu

Balam Ajpu betyr jaguarkriger eller lyskriger, og er navnet på en maya hiphop-gruppe fra Guatemala som er ute på et viktig oppdrag.

Tekst: Katrine Myhre Holland, masterstudent i Latin-Amerika-studier ved Universitetet i Oslo

Gruppas fire medlemmer, som går under artistnavnene Tzutu Kan, Nativo de Guatemala, M.C.H.E og Danilo Rodríguez, har sammen tatt i bruk musikken for å holde den kulturelle arven etter mayaene i live. Målet er at forfedrenes lærdom skal kunne fortsette å inspirere og veilede stadig nye generasjoner.

– For oss er det viktig å spre det gamle budskapet videre, særlig til barn og unge, og på den måten sørge for at mayaenes språk, kultur og lærdom ikke går tapt, forteller Tzutu Kan.

En hyllest til de 20 nawalene
Balam Ajpus første album, Jun

Winaq'Rajawal Q'ij – hyllest til de 20 nawalene, som på norsk betyr energiene, ble utgitt tidligere i år og er resultatet av et tre år langt prosjekt som gruppa startet i 2012. Nativo forteller hvordan det hele startet:

– Det var spirituelle mayaledere som fortalte oss at dette var noe vi måtte gjøre. De hadde hatt et syn, og sa at tiden var inne for å starte med det vi er født til å gjøre.

De 20 nawalene har en viktig plass i mayakalenderen Tzolk'in – en 20 dagers syklus som gjentas 13 ganger. Hver dag i kalenderen har en helt spesiell betydning og knyttes til et eget tall, tegn og nawal.

På albumet hylles de 20 nawalene med en egen sang, og det er gruppas åndelige veileder, Venancio Morales, som gjennom seremonier og bønn har formidlet innhold til tekstene.

Språklig mangfold

I latinamerikansk sammenheng er Guatemala et av landene med høyest andel urbefolkning. Selv om spansk er det offisielle språket finnes det over 20 ulike mayaspråk, noe som vitner om et rikt språklig mangfold.

For medlemmene i Balam Ajpu har det vært viktig å ta med seg dette mangfoldet inn i musikken, noe som har resultert i en helt unik vokalstil.

«Målet er at forfedrenes lærdom skal kunne fortsette å inspirere og veilede stadig nye generasjoner»

Grappa rapper både på spansk og de tre mayaspråkene Tz'utujil, K'iche og Kaqchikel. I fremtiden håper de å kunne jobbe videre med et album der hvert språk får sin egen sang.

– Språk er en viktig del av hvem vi er, og det har derfor vært viktig for oss å vise at vi må bruke det med stolthet. I Guatemala er det dessverre fortsatt mye diskriminering og skam knyttet til urfolksidentitet. Selv om det fortsatt er en lang vei igjen å gå ser vi også at positive ting skjer. Det er en forandring, og i denne forandringen ser vi håp, sier M.C.H.E.

Ved siden av promotering av nytt album og egne individuelle prosjekter har medlemmene i Balam Ajpu også engasjert seg mye i arbeid med barn og unge i rurale områder hjemme i Guatemala. Her er det begrenset tilgang på utdanning.

Gjennom musikk, dans og andre kulturelle aktiviteter har de ønsket å tilby et meningsfullt alternativ i hverdagen deres. Grappa forteller om mye talent

blant barna og ungdommene de har jobbet med.

– I dag bruker de morsmålet sitt med stolthet og har utviklet sine egne stiler og uttrykk. Det eneste vi har gjort er å åpne noen dører. Alt de får til gir oss mye håp for fremtiden, forteller Nativo.

Musikken har ingen grenser

Det ligger mye hardt arbeid bak albumutgivelse og promotering, og medlemmene i Balam Ajpu forteller at de på ingen måte har klart alt alene.

Hjelp og støtte fra venner, familie og andre som har vist interesse for musikken og arbeidet deres har vært svært viktig.

Albumet til grappa har fått god mottagelse, spesielt i Europa og USA. Den store interessen har vært en viktig døråpner som har gjort det mulig for dem å reise rundt og promotere albumet gjennom konserter og workshops. Norge har vært et av flere stoppesteder under høstens turné kalt La Batalla Nawal Tour 2015.

Musikken har ingen grenser, og ifølge Balam Ajpu er det nettopp

det som gjør den til en perfekt kanal for den alternative stemmen de sammen representerer.

– Vi er formidlere av Guatemayas stemme, avslutter Nativo. Dette er en stemme som ifølge grappa både samler og inkluderer – en stemme som har plass til alle. ♦

Grappa ønsker å rette en spesiell takk til Fundación Pais, den norske ambassaden i Guatemala, Hivos, Asdi og Mr.Music & Mr.Films.

Tiqab'ixaj q'a, pa JUYU'

Vi synger til deg fra fjellene

Nimaq taq atzij tiqaq'axaj AJPU'

Vi formidler store ord

Tzij rixin aChi', ab'i', AJPU'

Ord du talte, store ånd

Pulani nimaq taq Tzij, Chawem

Vi slipper løs din sannhet, ditt ord

Aya'om kan, ab'im kan, qaNA'OJ

Vi har fått din arv og åndet kunnskap

Ajpu' Kojki'kot che aB'IXAXIK

Store solkriger, gjennom sangen får vi glede

– Utdrag fra sangen Ajpu, solkrigeren.

Kampen om byrommet i São Paulo

Hver søndag kan byens beboere oppsøke et pustehull fra São Paulos støy og utslipp. Da inntar familier, syklistere og skatere den opphøyede motorveien kjent som Minhocão – den store meitemarken.

Tekst: Astrid Fadnes, LAG-aktivist og student ved Arkitekturfakultetet på Universitetet i São Paulo. Foto: Ingrid Fadnes, utekoordinator for Latin-Amerikagruppenes solidaritetsbrigader

En sval søndagsettermiddag i sentrum av São Paulo, syklende på motorveien. Forbi kokosvannselgere, lekende barn, det bugnende fruktmarkedet med ropende selgere, en gutt som vaklende prøver å lære seg å stå på skateboard. Han går på trynet, men ingen fare - på søndager er motorveien tom for biler og han kommer fra det med et skrubbsår.

Med sine 12 millioner innbyggere, regnes Sør-Amerikas største by som en av verdens mest trafikkerte byer. For de som ikke har råd til å pendle med helikopter til jobb (São Paulo er på toppen over byer med flest privat registrerte helikoptre) er det ikke uvanlig å måtte sitte i to til fire timer om dagen i trafikkork. For de i overkant fem millioner «paulistas» som har bil er det kjedelig, for byens fotgjengere og syklistere er den tette trafikken ensbetydende med livsfarlige veier og heftig forurensning. Men hver søndag kan altså byens beboere oppsøke et pustehull fra São Paulos støy og utslipp. I ukas siste dag inntar familier, syklistere og skatere den opphøyede motorveien kjent som

Minhocão – den store meitemarken.

Den store meitemarken

Trafikkproblemene i São Paulo var presserende allerede på 60-tallet, da det regjerende militærdiktaturet og byens ordfører vedtok å igangsette Latin-Amerikas største infrastrukturprosjekt: en 3,5 kilometer lang motorvei fem og en halv meter over bakken, på tvers av byens sentrum. Den enorme konstruksjonen i armert betong løste udiskutabelt noe opp i lange rushkøer i byen, men den nye bastionen ødela også et eksisterende kunstmiljø i området og genererte et fall i boligprisene. Med kun fem meters avstand fra den nye, oppløftede motorveien til vinduene på de mest nærliggende boligblokkene, førte støy og forurensning til devaluering av boligprisene og fraflytting. Siden prosjektet ble åpnet i 1971 er det ikke blitt bygd noe nytt langs motorveien. Flere boliger står forlatte, mens bygningene forøvrig bebos av en befolkning med lav inntekt som lever

▲
Noen av beboerne bruker vinduene som vender ut mot Minhocão aktivt for å kommunisere med forbipasserende. Grupo Esparrama gjør sin egen leilighet om til en teaterscene der forbipasserende kan få med seg teaterstykket fra vinduet på en søndagsettermiddag.

med konstant trafikkus og eksos. På bakgrunn av konflikten mellom boligene og biltrafikken, bråk og stadige ulykker, ble det kort tid etter åpningen vedtatt å stenge motorveien på nattetid. Siden 1976 har veien også vært stengt søndager og helligdager. I sterk kontrast til den daglige biltrafikken, fylles betongbastionen hver søndag med fotballspillende barn, sykkelverksted, uredde skatere, popcornselgere, eldre ektepar på søndagstur, svette joggere, loppemarkeder og gateteater. I byens mangel på offentlige rom og møteplasser har Minhocão lettet på et prekært behov i byen – men kun på søndager.

En lang vei til offentlig rom

São Paulo har ikke strender som Rio de Janeiro, og byens kommersielle tilbud ekskluderer de som ikke har betalingsevne. Det finnes rundt 5000 offentlige plasser i byen, men med en befolkning på 12 millioner, 20 millioner om du regner med hele São Paulo-regionen, er åpne, offentlige oppholdsområder fortsatt en mangelvare. Offentlige rom i São Paulo ble også lenge sett på som forlatte og farlige.

De siste årene har imidlertid byens innbyggere selv, individuelt eller organiserte i såkalte urbane kollektiver, tatt gata og byrommene tilbake. Motstanden mot fotball-VM og krav om høyere offentlig prioritering av helse, skole og offentlig transport, brakte i juni 2013 hundretusener til gatene i Brasil. De enorme folkelige demonstrasjonene beviste gatas potensiale som plattform for å uttrykke seg, bruke og oppleve byen og forsterket kampen om rett til og bruk av offentlige rom. Metrostasjoner, plasser, parkeringsplasser, fortau, hager og trapper okkuperes i dag av folk med poesi, dans, musikk, mat og teater. I tillegg til å berike byens aktiviteter og tilbud, har intervensjonene forsterket bydelsidentiteter og skapt tryggere nabolag.

Ta tilbake byen

Kollektivet Parque Minhocão inngår i rekken nye initiativer for «ta byen tilbake». En permanent transformasjon av trafikkmaskinen Minhocão har lenge vært et glødende anliggende blant byutviklere, arkitekter, politikere og beboere i området. Støy- og luftforurensningen som motorveien forårsaker beboerne, og ikke minst et økt fokus på det, har intensivert debatten om motorveiens framtid. Siden biltrafikken kun har økt siden byggingen av motorveien, er en klar forutsetning for en omlegging av dagens bruk at biltrafikken avløses av andre veier eller nye trafikkløsninger. Bystyret har de siste åra prioritert kollektivtransport og nye sykkelveier i São Paulo, og en mulig plan for en ny biltrasé i sentrum åpner for å kunne avløse Minhocão for biltrafikk og eventuelt frigjøre den til ny bruk.

Parque Minhocão kjemper for at motorveien skal stenges permanent for biltrafikk og omgjøres til en park. Parallelt med parkforkjemperne argumenterer andre krefter for riving av hele konstruksjonen for å frigjøre og revitalisere hele området.

Hver søndag blir Minhocão et 3,5 kilometer langt paradys for skatere i São Paulo

▲
Et pustehull fra São Paulos ellers forurensede og støyete hverdag. Til Minhocão kommer alt fra barnefamiliene, joggerne, ungdommene og eldre på søndagstur.

São Paulos High Line

Gjennom krav om permanent avstenging av motorveien, nye innganger i form av trapp og heis og en administrasjon for vedlikehold og søppelhåndtering, kjemper kollektivet for at Minhocão skal bli omgjort til en lineær park for fotgjengere og syklist. I så tilfelle er ikke Minhocão unik. Det finnes flere eksempler på hvordan byer har transformert trafikkmaskiner til parkområder. New Yorks velkjente «High Line» gjorde den oppløftede jernbanelinjen om til en lineær park. Bostons tunnelprosjekt «Big Dig» frigjorde rundt 60 000 kvadratmeter trafikkareal til offentlige rom med hager, plasser og gangveier. Vår egen «Sørenga bro» i Oslo har omgjort en nedlagt bilbro til en høydepark og mulig ny ferdselsåre i hovedstadens sentrum. Gjennom folkelige initiativer (i Oslo var det stor lobbyvirksomhet fra DogA og en frivillig innsats fra lærere og studenter ved Arkitektur- og Designhøgskolen i Oslo som muliggjorde dagens tilgjengelighet og bruk av Sørenga bro) og politisk prioritering av fotgjengeren framfor bilen, har de ikke-bilkjørende innbyggerne fått mer plass og flere tilbud - en økning i den urbane kvaliteten i byenes sentrum.

Det som likevel gjør Minhocão unik er dens ekstreme nærhet til boliger. På begge sider langs hele veien bor det folk. Som i mange andre bykjerner har opprustning av sentrumsområdene ført til en økning i boligprisene og dermed en gentrifiseringsprosess som har presset de med lav inntekt ut av sentrum.

I São Paulo er det enorme levekårsforskjeller mellom sentrum og periferi. Ikke bare presser høye

boligpriser deler av befolkningen ut fra sentrum, men også de høye prisene på kollektivtransport ekskluderer de som bor i utkanten fra bysentrum. Til tross for at et av de sterkeste kravene under demonstrasjonene i 2013 var gratis kollektivtransport, har billettprisene steget hvert år.

Raquel Rolnik, byutvikler, arkitekt og professor ved Arkitekturfakultetet ved Universitetet i São Paulo, er kritisk til hva omgjøringen av trafikkmaskinen til en park vil gjøre med området og dagens beboere. I et debattinnlegg om Minhocão påpeker hun hvordan bare nyheten om muligheten for park gav et prishopp på de omkringliggende boligene. Hun mener en løsning for Minhocãos framtid må tillate dagens beboere å bli.

Flere av dagens beboere fremmer et annet alternativ enn omgjøring til park.

Den mørklagte underetasjen

Forestillinger og aktiviteter eller bare en plass å henge ut i et etterlenget pusterom fra trafikk og støy. Det er vanskelig å ikke la seg begeistre over den oppløftede motorveiens potensiale uten biler. Men enhver medalje har en bakside – en underside i dette tilfellet. Under den opphøyde meitemarken finnes det en like lang mørklagt gate. Avenida São João var på 60-tallet kjent som et samlingssted for intellektuelle og kunstnere. Her var det høy tetthet av teater, konserter og kunstuttrykk. Helt fram til gatas «mørklegging» i 1971. I dag har gata fortsatt spor fra det rike kulturlivet, med teater og kino (i dag kjent for sine porno-kinoer), men det sterke kulturmiljøet som vokste fram på gata

◀
Kun fem meter skiller de nærmeste boligfasadene fra den opphøyde motorveien.

lever i dag kun i de gamle beboernes minner. I fire felt går bil- og kollektivtrafikken i høyt tempo, og motorveibroa stenger ikke bare for luft og utsikt mot himmelen. De enorme betongkolossene som utgjør konstruksjonsbærene gir et oppstykket bybilde for gatas passerende. Utallige dyktige gatekunstneres bidrag til å gi de grå betongflatene liv, bedrer dessverre ikke levekårene for beboerne og butikkeierne. Mange, særlig de som er igjen av de opprinnelige beboerne, argumenterer for at hele konstruksjonen rives for å åpne gata igjen og revitalisere området. Dersom den store trafikkorridoren kan delegeres gjennom en ny trafikk-løsning, mener de som taler for riving at gata både kan gjenvinne gamle urbane kvaliteter, og oppnå nye, som å frigjøre bilvei til sykkelvei, bredere fortau og vegetasjon.

Det er ikke bare beboere og daglige brukere som ønsker Minhocão revet. Psykoanalytiker og samfunnsdebattant Tales Ab Saber mener også at den symbolske verdien av en eventuell riving er sentral. Det offisielle navnet på motorveien er Elevado Costa e Silva, etter den andre presidenten under Brasils militærdiktatur. Ab`Saber påpeker hvordan Minhocão står igjen som et sterkt symbol på både bilens hegemoni og diktaturets undertrykkelse. Hele prosessen rundt prosjektet ble gjort alene av diktaturets politikere, uten konsultasjon med beboerne. Mørkleggingen og ødeleggelsen av

kunstnerområdet stod i stil med datidas politikk: en kraftig undertrykkelse av ytringsfriheten.

Omstridt meitemark

Å utfordre bilens hegemoni i en by der millioner til daglig bruker bilen til jobb, butikk, kino og fotballtrening, er kontroversielt. De siste års økte satsning på kollektivtransport og tilrettelegging av sykkelfelt i São Paulo, viser en vilje til å reversere den historiske transportmodellen basert på privatbilen. Samtidig har stadig flere paulistas okkupert og aktivert eksisterende byrom i mangel på åpne og gratis oppholdsrom i byen. Det er i denne konteksten debatten om framtida til den oppløstede bilbroa Minhocão har vokst fram. Søndagenes spontane bruk og aktiviteter viser også at det ikke kreves mer enn frigjøring av plass for å skape aktive byrom. Argumentene for en ny og unik park midt i sentrum er derfor sterke. Samtidig står bystyret i fare for å repetere byens mørke historie dersom beboerne selv ekskluderes fra debatten om områdets framtid, eller i verste fall presses ut av sitt eget boligområde. Det er fortsatt en lang prosess som gjenstår før byens store meitemark enten rives ned, beholdes eller transformeres. I mellomtiden er debatten i seg selv et viktig steg i en ny retning for São Paulo, en by der bilen ikke lenger skal trone på toppen. ♦

Teksten er tidligere publisert i nettmagasinet Kote.

▲
Da den opphøyede motorveien Minhocão ble ferdigstilt i 1971, lettet den trafikkflyten, men mørkla også en like lang strekning. Avenida São João var fram til da kjent for sitt yrende kunst- og kulturliv. I dag er de fleste samlingsstedene, teatrene og kinoene nedlagt.

«Los maestros de los más pobres»

Ayotzinapa og andre rurale skoler i Mexico er en stein i skoa for landets regjering. Først og fremst fordi de er tuftet på prinsipper som frigjøring, demokrati og selvstyre.

Tekst og foto: Ingrid Fadnes, utekoordinator for Latin-Amerikagruppenes solidaritetsbrigader

Dalene er dype og jordveiene bratte i delstaten Guerrero i Mexico. Området er et av de mest utsatte for naturens krefter som jordskjelv og orkaner. Her er det høy konsentrasjon av mineraler og store canadiske gullselskaper sikler etter konsesjoner for å sprengje i stykker fjellene i den sørlige delstaten. Guerrero er også kjent for sin vakre natur og sine hvite strender. Badebyen Acapulco ligger ved kysten og har i flere tiår tiltrukket seg badeturister. Delstaten har de siste årene også blitt en av Mexicos mest lukrative for narkotikakarteller, da delstaten ligger på topp i opiumsproduksjon. Siden 26.

september 2014 har Guerrero vært aller mest kjent for ett stedsnavn: Ayotzinapa. Den lille landsbyen som huser lærerskolen som opplevde at 43 studenter ble bortført, i et angrep fra politiet som også etterlot seks drepte.

Los tortugos, skilpaddene, er kallenavnet på skolens studenter. Det kommer av navnet Ayotzinapa som på urfolkspråket nahua betyr «stedet med overflod av skilpadder». Studentene er unge, alle rundt 20 år, mørke i huden, de fleste fra ulike urfolksgrupper og fra fattige bondefamilier. De er på skolen for å bli lærere i de «tapte» landsbyene, dit ingen urban lærer vil dra.

Den rurale lærerskolen
Ayotzinapa har siden 1926 utdannet ungdommer fra fattige familier til å bli lærere for de fattige.

Porten, med navnet Ayotzinapa malt med løkkeskrift åpner seg. Bak døren studerer mer enn 500 unge gutter, de fleste mellom 18 og 23 år. Kjært barn har mange navn, og Ayotzinapa-studentene er intet unntak, verken i mexicansk media eller blant politikere. Det er bak denne døra man finner de «opprørske», «rebelske» og «voldelige», og det er her man finner «narkobandene», og «geriljasoldatene». Stigmatiseringen og

▲
Veggmaleriet i busskuret til lærerskolen Ayotzinapa viser navnet på de gjenværende rurale lærerskolene, de såkalte «normales». Opprinnelig fantes det 46, men i dag er bare 16 igjen. En konsekvens av regjeringens nedprioritering av rural utdanning.

Alternative stemmer fra Latin-Amerika

undertrykkelsen av skolen har vært og er systematisk. Ikke bare av skolen Ayotzinapa, men av alle de rurale lærerskolene i Mexico.

Så hvem er de? De unge guttene som studerer på det som i dag må være en av de mest kjente lærerskolene i verden?

Røttene kan aldri rives opp

I underkøya inne i et av de kollektive soverommene finner vi Jhonny. Han er nydusja, ligger på senga og sender sms-er med kjæresten sin. Jhonny er akkurat ferdig med baskettrening, og har tid til å slå av en prat. Vi setter oss ned ved en av murene mot grønnsakshagene til skolen. På muren kan vi lese «de plukket frukten vår, de skar av grenene våre, men de kan aldri rive opp røttene våre». Alle skolens vegger og murer er dekket av veggmalier med poesi og politiske fraser.

– Jeg er fra delstaten Oaxaca,

fra en landsby som grenser til Guerrero. Da jeg vokste opp så jeg hvordan vi manglet lærere i de rurale områdene. Det er mulig få bryr seg, men jeg bryr meg. Når jeg er ferdig her skal jeg tilbake for å jobbe som lærer. Marginaliserte skoler og samfunn er en del av livet vårt.

De økonomiske resursene til skolen har gradvis blitt kutta, samtidig som et av argumentene til regjeringen for å legge ned de rurale lærerskolene er kostnadene.

– Her bidrar alle elevene i driften av skolen. Først og fremst med arbeid, i form av å ta vare på dyrene på skolen, grønnsakshagen og generell ivaretagelse av infrastrukturen, forteller Jhonny.

Han går fjerde og siste året på skolen. Jhonny, som flertallet av Ayotzinapastudentene, kommer fra en fattig familie. Journalist Kau Pioquinto, også fra Guerrero,

skriver bok om skolen.

– Jeg har intervjuet elever her gjennom flere år. Godt over 60 prosent er fra familier der foreldrene er separert. Noen mangler en far, andre en mor, ofte på grunn av migrasjon. De fleste er fra store familier, og det å sende et eller flere av barna på lærerskolen, er et mye bedre alternativ for dem enn å migrere til USA eller å jobbe i jordbruket, som i hovedsak betyr å jobbe på

▲
*Augustin sitter med ryggen
lent mot et veggmaleri av
Lucio Cabanas, en av de
fremste representantene
for skolens historiske
motstandskamp.*

opiumpplantasjer.

I dag er det bare 16 rurale lærerskoler igjen i Mexico. Lærerskolene er et resultat av omveltningene i landet etter revolusjonen i 1910. Utdanningsinstitusjonen «Escuelas Normales Rurales» ble opprettet med det formålet å være et alternativ for barn av bønder med få ressurser. På det meste fantes det 46 skoler i Mexico, men én etter én er de blitt stengt.

Historisk undertrykkelse

Latter kan høres fra andre etasje i en av skolens bygninger. Her er det radiosending på gang, fra skolens egen kanal. Augustin er en av radioens stemmer. Han tilbringer mesteparten av tiden inne i et lite studio.

– Jeg er her fra Guerrero og går siste året nå. Jeg har aldri hatt noen annen motivasjon enn å bli lærer i rurale områder, der jeg selv kommer fra. Vi blir utdannet her

for selv å kunne drive utdanning i de mest marginaliserte samfunnene i delstaten, sier han.

Augustin sitter med ryggen lent mot et veggmaleri av Lucio Cabanas, en av de fremste representantene for skolens historiske motstandskamp. Cabanas var selv elev på skolen på slutten av 50-tallet og mellom 1962 og 1963 var han leder for Føderasjonen for sosialistiske bondestudenter i Mexico, en føderasjon som fremdeles eksisterer. Cabanas startet en geriljagruppe med fotfeste i studentføderasjonen og lærernes fagforening på slutten av 60-tallet. På skolen og i store deler av Mexico er Lucio Cabanas et symbol for de undertryktes kamp. For den mexicanske regjeringen er Cabanas og skolens elever den samme ulla – revolusjonære som må bekjempes.

– Den 26. september var ikke første gang vi ble undertrykt.

Og vi er heller ikke den første lærerskolen som blir angrepet. Regjeringen vet vi ikke lar oss lure, og de har forsøkt å fjerne oss litt etter litt. De bruker ulike unnskyldninger, som at vi er en utgift, eller at vi er tilknyttet narkobander eller geriljagrupeer.

Journalist Pioquinto snakker på inn- og utpust om angrepene skolen har vært utsatt for. I rasende fart ramser han opp årstall og hendelser så langt tilbake som 1941. Da gjennomførte lærerne og studentene en streik fordi staten ba dem fjerne det sosialistiske innholdet fra skolens pensum. Skolen nektet, og byttet ut det mexicanske flagget i skolegården med et rødt flagg. Historien gjentar seg og i nyere tid har undertrykkelsen resultert i drap på studentene. Under en demonstrasjon i 2007 ble flere studenter torturert og fengslet. Ikke før studentene organiserte

"Velkommen til det som ikke har en begynnelse, velkommen til det som ikke har en slutt, velkommen til den evige kampen, som noen kaller en nødvendighet, men som vi kaller HÅP".

seg og truet med å sette fyr på delstatsregjeringens bygg slapp de løs studentene. I 2011 ble to studenter drept av politiet da de gjennomførte en veiblokade.

– Hver gang regjeringen har forsøkt å kutte antall plasser på skolen, eller ikke har oppfylt løftene om oppussing av skolen, demonstrerer studentene. Demonstrasjoner, veiblokader, innsamlingsaksjoner og lignende, er en stor del av skolens hverdag. På samme måte som dugnader og støtte til de lokale samfunnene. Da orkanen Manuel og Ingrid raste i 2014, var det elevene fra Ayotzinapa som først kom til for å hjelpe lokalsamfunnene med mat, opprydning og regningsarbeid. Hæren kom først etterpå, men da kun for å se på. Elevene sa da en frase som ble publisert i riksdekkende media. En frase delstatsguvernøren ble rasende over: «her i Guerrero regner det og regner det, mens Aguirre bare drikker og drikker», forteller han.

Angél Aguirre ble innsatt som delstatsguvernør for det såkalte venstrepartiet Partido de la Revolución Democrática (PRD) i 2011, og gikk av etter bortføringen av studentene i 2014. Fra første dag som guvernør hadde han konflikter med skolen og elevene ved Ayotzinapa holder blant andre han ansvarlig for drapet på de to studentene i 2012 og bortføringen av de 43 i fjor.

Dans mot fordommer

Jaime sitter på kanten av en av skolens tørre fontener. Han går også fjerde og siste året på Raul Isidro Burgos. Snart skal han dra ut og dele det han har lært på skolen med andre ungdommer. Hans største interesse er dans, og som medlem i skolens tradisjonelle dansegruppe har han fått muligheten til å reise flere steder for å representere skolen.

– Det finnes folk som kaller oss vandaler, men vi dedikerer tiden vår til andre aktiviteter. Vi har hatt flere turneer hvor vi kan vise et annet bilde enn det folk får av skolen vår gjennom media. Vi lar

folk bli kjent med arbeidet vårt gjennom å dele en tradisjonell og kulturell aktivitet. Dette er en form for bevisstgjøring, og slik kan vi vise at vi gjør mer enn å knuse vinduer og demonstrere. Det kan være vi ikke er de mest profesjonelle danserne, men over alt hvor vi drar får vi positive tilbakemeldinger fra folk og de støtter oss, sier han.

Jaime forteller om en skolehverdag delt inn i ulike aktiviteter. Dagen begynner klokken sju, undervisningen begynner klokken åtte, og ettermiddagen er delt mellom kollektivt arbeid og verksteder der de blant annet lager sine egne vesker, sandaler og klær. Ayotzinapa er en ren gutteskole og har nesten alltid vært det. Kun ett år var det en blandet skole, slik noen av de rurale lærerskolene er.

– Folk blir så overrasket når de ser oss danse. Bare gutter! Men vi blir invitert, og vi sier aldri nei og vi tar aldri betalt for presentasjonene våre. Jeg ser på dette som en viktig del av det å være en lærer i rurale områder med hovedsakelig urbefolkning. Vi har mistet mye av vår tradisjonelle kultur av ulike årsaker og fester som Halloween fra USA er blitt mer synlig. Det er viktig at vi tar vare på musikken og dansen som kommer fra våre lokale samfunn, sier han.

Jaime er på vei opp trappene i skråningen bak hovedhuset til skolen. Vi går forbi et mindre

hus med et veggmaleri som sier: «velkommen til det som ikke har en begynnelse, velkommen til det som ikke har en slutt, velkommen til den evige kampen, som noen kaller en nødvendighet, men som vi kaller HÅP».

– Jeg visste ingenting om skolen da jeg kom hit. Jeg er fra en familie med få ressurser, men fikk muligheten til å studere her. Å studere betyr at man kan ha en annen vei ut, avslutter Jaime. ♦

▲
Elevene på den rurale lærerskolen Ayotzinapa blir stigmatisert av media og politikere som vandaler og rebeller. Jaime er nå ferdig etter fire år på skolen og ser fram til å dele kunnskap med den marginaliserte landsbygda i Mexico

Jhonny er en av 500 unge gutter som utdanner seg på lærerskolen til å undervise på landsbygda. – Vi drar dit ingen andre lærere vil dra og vi underviser fordi vi ønsker samfunnsendring gjennom utdanning.

Ayotzinapa - hva nå?

Tekst og foto: Yngve Heiret, student ved UNAM (Universidad Nacional Autónoma de México) og aktivist

Mer enn et år etter drapene og bortføringen av de 43 studentene fra Ayotzinapa er saken fortsatt uoppløst. Bevegelsen som oppstod etter 26. september i fjor har politisert og aktivisert store deler av sivilbefolkningen i Mexico. Organisasjoner fra hele verden har stilt seg bak bevegelsens krav og med dette oppnådd internasjonal oppmerksomhet rundt mexikanernes kamp for rettferdighet. I dag er det tydelig at bevegelsen ikke lenger samler like store folkemengder og at styrken bak kravene ikke lenger er den samme, verken i Mexico eller i verden ellers. Mer enn ett år etter hendelsen må vi derfor ta et skritt til siden for å se hva vi kan lære av bevegelsen som spontant har beveget hele Mexico. Samtidig er det viktig at vi diskuterer hvordan vi kan bygge bærekraftige institusjoner som bidrar til å styrke motstandskampen på tvers av landegrensene.

Statens løgner

Mexico har alltid vært preget av et sterkt polarisert forhold mellom myndigheter og sivilbefolkning. Det siste året har myndighetene fullstendig mistet sin legitimitet overfor store deler av befolkningen. Regjeringen har flere ganger forsøkt å gi sin versjon av hva som skjedde 26. september 2014, versjoner som hver gang er blitt avvist som løgner av forskere og menneskerettighetskommisjoner. 6. september i år publiserte Den interamerikanske menneskerettighetskommisjonen en rapport som én gang for alle avviser flere punkter av regjeringens versjon. Rapporten underbygger også hva bevegelsen aldri har vært i tvil om, at det er staten som er ansvarlig for bortføringen.

Bevegelsen som har oppstått kan forstås som et svar fra den mexikanske sivilbefolkningen om at nok er nok. Folk har sett seg lei av et statsapparat som gang på gang viser seg distansert fra folks liv og ønsker og som brutalt undertrykker ethvert reelt forsøk på sosiale endringer. Med sin base i lærerhøyskolen i Ayotzinapa har organisasjoner og enkeltpersoner fra hele landet samlet seg for å avgjøre utviklingen av bevegelsen gjennom avgjørelser basert på direkte demokrati. Her representerer folket seg selv gjennom å etablere autonome strukturer som utgjør et alternativ til statsapparatet samtidig som de konfronterer regjeringen direkte.

Bevegelsen for Ayotzinapa er blitt løftet frem av flere allerede godt organiserte kollektiver og organisasjoner. Ayotzinapa har fungert som

en referanse og et samlepunkt for det allerede organiserte sivilsamfunnet, og bevegelsen har omfavnet krav og ideer fra hele landet. Mobiliseringene har samtidig ført til at folkemengder som tidligere ikke har vært organisert har tilsluttet seg demonstrasjonene og aksjonene som uttrykker et verdig sinne og et ønske om reelle endringer. Bevegelsen har på denne måten fungert som en sammenkomst av folk flest som for mange har vært både politiserende og myndiggjørende.

Aksjon og informasjon

Det siste året har bevegelsen realisert en rekke demonstrasjoner, aksjoner og brigader. Demonstrasjonene i Mexico by har samlet titusener av mennesker, dette på tross av at regjeringen har satt inn store politistyrker for å dempe protestene. I Tixtla, byen hvor Ayotzinapa ligger, ble valget i juni annullert da blant annet foreldre til de forsvunne studentene brant 20 prosent av stemmesedlene. Men samtidig som bevegelsen har fokusert på direkte å konfrontere statsapparatet har det vært sterkt fokus på å formidle informasjon. Foreldre og familiemedlemmer av de forsvunne studentene har reist til USA, Sør-Amerika og Europa for å informere om bortføringen, deres mistillit til det meksikanske statsapparatet og nødvendigheten

«43 glemmes ikke», under demonstrasjonen 26. september i år.

Foreldre av de forsvunne studentene krever at sønnene deres kommer tilbake i live

«Så lenge det finnes undertrykkende maktstrukturer vil folk reise seg i protest, det være i Mexico eller i Norge»

av å organisere seg. Målet med disse brigadene har vært å spre informasjon om den pågående kampen og å bygge nettverk som kan styrke den internasjonale motstandskampen. For foreldrene og studentene fra Ayotzinapa har det vært viktig å påpeke at disse nettverkene må være basert på handling i form av organisering og aksjoner som konfronterer maktapparater og bygger alternativer til kapitalismen.

Støtte fra mange hold

I Norge har aktivister og kollektiver aktivt støttet bevegelsen for Ayotzinapa gjennom informasjonskampanjer og andre aktiviteter for å vise internasjonal solidaritet. Men på tross av at det fortsatt gjennomføres aktiviteter både i Norge og i Mexico, er ikke presset lenger det samme. I kampens hete blir folk overarbeidet, og i den meksikanske konteksten truet, fengslet og drept. Det rasende svaret fra sivilbefolkningen kan være i ferd med å stilne for denne gang, hvilket har skjedd mange ganger før når folk spontant reiser seg i protest mot myndighetenes maktmisbruk. Men den sosiale kampen i Mexico vil ikke være over selv om folkemengdene som står bak kravene fra Ayotzinapa ikke lenger er like store.

Så lenge det finnes undertrykkende maktstrukturer vil folk reise seg i protest, det være i Mexico eller i Norge. Solidaritetsorganisasjoner må omfavne de folkelige protestene, ta lærdom av dem og styrke dem på den måten de kan. I den meksikanske konteksten har norske kollektiver og organisasjoner stilt seg bak kravene om rettferdighet, tilbakekomsten av de forsvunne og straff til de skyldige. Samtidig blir det aktivt utvekslet erfaringer med bevegelsen for Ayotzinapa og andre bevegelser i Mexico som har lært flere i Norge viktigheten av en motstand basert på autonomi og klassekamp ført frem med horisontale strukturer og direkte

demokrati. Denne utvekslingen av erfaringer er helt sentral i arbeidet med solidaritet, både lokalt og internasjonalt. Gjennom å ta lærdom av strukturer og aksjonsformer fra andre land kan vi styrke den lokale kampen i Norge. Dette samtidig som vi bygger nettverk og institusjoner som gjør oss i stand til å jobbe mer effektivt og målrettet med bevegelsene vi uttrykker vår solidaritet med.

På tross av minsket aktivitet er bevegelsen for Ayotzinapa fortsatt levende, hvilket gjør det viktig at vi fortsetter å arbeide med bevegelsen. Dette kan vi gjøre gjennom fortsatt å spre informasjon om Ayotzinapa spesielt, og Mexico generelt. Men vi må ta lærdom av bevegelsen og forstå at informasjon alene aldri kan utgjøre en forskjell. Sammen med informasjonen må vi bygge bærekraftige institusjoner som overlever opp – og nedgangen i spontane protester og som gjør oss i stand til å omfavne bevegelser i fremtiden. Disse institusjonene må gjenspeile erfaringene vi har tilegnet oss fra bevegelsene vi arbeider med. De må være tuftet på samspillet mellom å bygge demokratiske strukturer innad og direkte konfrontere undertrykkende maktstrukturer utad. ♦

Flere tilfeldige demonstranter ble fengslet under demonstrasjonen 26. september i år

Siden sist

Opposisjonen vant valget i Venezuela

Opposisjonspartiet MUD vant 112 av totalt 167 mandater under valget av ny nasjonalforsamling i Venezuela den 6. desember. Med dette får MUD kvalifisert flertall i forsamlingen. Dette gjør dem i stand til å utnevne høyesterettsdommere, endre grunnloven og sette i gang en tilbakekallelse-referendum for å avsette presidenten.

Ambassaden i Guatemala legges ned

Utenriksdepartementet annonserte 4. november at den norske ambassaden i Guatemala city avvikles fra sommeren 2016. Ambassaden i Guatemala er den siste norske i Mellom-Amerika

Likekjønnet partnerskap i Chile

Torsdag 15. oktober kunne chilenske homofile og lesbiske endelig slippe jubelen løs da likekjønnet partnerskap ble lovlig. Loven ble stemt frem av et stort kongressflertall i januar.

Gruvekatastrofe i Brasil

5. november kollapset demningen Fundão i delstaten Minas Gerais i Brasil. Demningen er tilknyttet Vale AS og BHP Billiton Ltd. Norges Bank og Oljefondet er medeier i begge. Kollapsen førte til et enormt ras som har tatt liv, ødelagt landsbyer, avlinger og ressursgrunnlag. De økologiske og sosiale ringvirkningene av kollapsen har man enda ikke oversikt over, men den sies å være en av de verste katastrofene i landets moderne gruvehistorie.

Valg i Guatemala

Generalstreik i Guatemala.
Foto: Luis Soto

Fem dager før første valgomgang i Guatemala ble daværende president Otto Perez Molina fratatt politisk immunitet og stilt for retten for medvirkning i korrupsjonsskandalen kalt La Linea. I valgoppgjøret 25. oktober gikk Jimmy Morales fra FCN, Frente de Convergencia Nacional av med seieren foran Sandra Torres de Colom fra partiet UNE, Unidad Nacional de la Esperanza. Morales fremstilles som komiker i media, men har også sterke forbindelser til narkogruppinger og militæret.

Korrupsjonsskandalen i FIFA ruller videre

Torsdag 3. desember ble ytterligere 16 personer saksøkt for korrupsjon av justisdepartementet i USA. Til sammen er nå 25 personer tiltalt i FIFAs største korrupsjonssak noensinne. Alle personene under mistanke hittil er fra Karibia og Latin-Amerika. Fra før er CONCACAF-president og visepresident i FIFA Jeffrey Webb og tidligere president i det brasilianske fotballforbundet Jose Maria Marin under etterforskning. Nå får de selskap av tidligere presidenter i fotballforbundene til Panama, Honduras, Guatemala, El Salvador, Peru, Bolivia, Costa Rica og Uruguay.

Valg i Argentina

22. november ble det gjennomført presidentvalg i Argentina, hvor Mauricio Macri fra det konservative partiet gikk av med seieren foran peronisten Daniel Scioli. Når Macri tiltrer som president 10. desember markeres slutten på tolv år med peronistregjering. Macri har uttalt at landet vil gjennomgå dramatiske endringer og at økonomien åpnes for utenlandske investorer.

2002

Álvaro Uribe blir valgt til president, krigen mot FARC blir mer intense

2010

Juan Manuel Santos blir president
FARC slipper fri de de har kidnappet, fredshandling fra deres side

2000

"Plan Colombia"
Militær bekjempelse av narkotrafikking og geriljaene fra regjeringens side

2008

FARC lederen Manuel Marulanda "Tirofijo" dør av naturlige årsaker
Regjeringen redder Ingrid Betancourt

2012

Den aktuelle fredsforhandlingen begynner på Havanna, Cuba

Fredsprosessen i Colombia - Et historisk vendepunkt?

I Colombia har det utspilt seg en intern væpnet konflikt i mer enn fem tiår mellom landets regjering og geriljagruppen FARC. Siden 2012 har partene vært i dialog, og nå nærmer fredsprosessen seg et mulig historisk vendepunkt.

Tekst: Caroline Seyersted, bachelorstudent i Latin-Amerika-studier ved Universitetet i Oslo

FARC (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia), Colombias revolusjonære væpnede styrker har kjempet for jordreform siden 1964, og tusener fra geriljagruppen kjemper ennå. Konflikten har nå vart i 51 år, hvilket gjør den til den lengstvarende på det amerikanske kontinent. Ifølge Victims Unit har konflikten etterlat seg omtrent 7,5 millioner registrerte ofre, med over seks millioner internt fordrevne og 220.000 drept. Det har tidligere blitt gjort flere forsøk på å forhandle om fred, uten hell.

Denne gangen har forhandlingene muligens kommet til et historisk vendepunkt. Den aktuelle fredsforhandlingen ble påbegynt i 2012 mellom regjeringen ledet av president Juan Manuel Santos og FARC-styrkene. Det er også internasjonale aktører med i bildet, deriblant Cuba og Norge, som har rollen som tilretteleggere og garantører i prosessen. Hittil har partene klart å komme til enighet om mange viktige punkter, deriblant det sentrale og kontroversielle temaet om landreform. Den 23. september

2015 ble FARC og regjeringen enige om enda et avgjørende hovedpunkt i fredsforhandlingen, som angår spørsmålet om «overgangsrettferdighet», hvorvidt geriljasoldatene skal sone fengselsstraff eller ikke. Dette har vært en av de største hindringene for å kunne komme videre i forhandlingene.

Hvorfor har overgangsrettferdigheten vært så vanskelig å løse?

Temaet om overgangsrettferdighet er ett av de sentrale punktene på agendaen om spørsmål som partene må bli enige om før den endelige fredsavtalen kan signeres og trå i kraft. Før dette er det ingen av punktene som kan realiseres. Spørsmålet dreier seg om hvordan den juridiske prosessen skal håndteres etter at avtalen er signert og våpnene innlevert. Det har lenge vært spørsmål om det skulle være mulig å tilby amnesti til de væpnede aktørene i bytte mot fred, slik det har vært gjort i tidligere fredsprosesser, som for eksempel med den urbane colombianske geriljagruppen

M-19 i 1990. Denne gangen har forhandlingene derimot tatt en annen vending. Mange colombianere mener at geriljasoldatene bør sone en fengselsstraff for forbrytelsene de har begått. Representantene fra FARC gjorde det derimot tydelig i forhandlingene at de ikke ville sone en eneste dag i fengsel, og det er heller ingen fredsavtale i historien som har endt med fengsel for noen av partene.

Et annet hinder når det gjelder overgangsrettferdighet, handler om utlevering. Det er en kjent sak at mange i geriljagruppen og i de paramilitære styrkene har vært innblandet i narkotikaproduksjon og smugling. Myndighetene i USA har regnet ut at litt over 90 % av all narkotika som finner veien inn i landet kommer fra Colombia, og de har lenge ønsket å få de ansvarlige utlevert for å sone straff i USA.

Hva har partene blitt enige om?

Etter iherdig innsats presenterte en felles utnevnt komité et forslag til en avtale for «La Mesa de Conversaciones», forhandlingens

2013

Enighet om punktene
angående jordbruksreform
og politisk deltakelse

2015

Opprettelse av en kommisjon for sannhet,
sameksistens og ikkegjentakelse
Enighet om punktet overgangsrettferdighet

2014

Løsning på
problemet om ulovlig
narkotikaproduksjon
Fremgang om punktet om
ofrene i konflikten

2016

Året de planlegger den endelige
signeringen av fredsavtalen og 60
dager etter dette må alle våpnene
være innlevert

hovedkvarter i Havanna på Cuba. Avtalen er blitt omtalt som både nyskapende og kontroversiell, og ble særdeles godt mottatt av det internasjonale samfunnet. Det var også et passende tidspunkt, fordi FARC's øverste leder «Timochenko» (Timoleón Jiménez), selv dro for å forhandle. For første gang i historien møttes FARC-lederen og Colombias president ansikt til ansikt. Avtalen om overgangsrettferdighet ble signert av begge parter, og den cubanske presidenten Raúl Castro klarte å få de to motstanderne til å gi hverandre et symbolsk håndtrykk for å feire dette. Forslagene som ble lagt frem for å løse problemene beskrevet ovenfor er som følger:

1) Det vil bli opprettet en egen straffedomstol som skal undersøke og dømme alle aktører i konflikten enten de er geriljakrigere, militære eller paramilitære. Alle blir dømt ved samme domstol fordi en «falso positivo» (hvilket er sivile som har blitt skutt av militæret og kledd opp i uniform etterpå, slik at ingen skal fatte mistanke om hva som har skjedd), er minst like alvorlig som geriljaenes kidnappinger. Det sentrale elementet i denne sammenhengen er sannhet. De som melder seg innen en gitt tidsfrist og tar på seg ansvaret for det som har blitt gjort, vil bli tilbudt en type amnesti med frihetsrestriksjon på mellom fem og åtte år. De vil da måtte utføre en type samfunnstjeneste. De som melder

seg etter denne fristen eller som nekter å gjøre det, kan få fengselsstraff på opptil 20 år.

2) USA gikk med på å trekke tilbake kravet om utlevering mot at det kunne bevises at narkotikatrafikken har en direkte sammenheng med konflikten. Utfordringen i dette tilfellet blir å skille mellom de som smuglet narkotika for å finansiere krigføringen, og de som gjorde det for personlig vinning.

Hva mener colombianerne?

Colombianere har splittede meninger om avtalen og prosessen. Selv om mange mener at det er positivt at de har funnet en løsning på spørsmålet om overgangsrettferdighet, er det fremdeles mange som ikke tror at FARC vil gjennomføre sin del av avtalen. I følge en meningsmåling gjennomført av det colombianske bymagasinet «Semana», svarte 72 prosent av befolkningen at de ikke tror at geriljaen har et egentlig ønske om å slutte fred. Når det gjelder det at FARC skal få slippe fengselsstraff, var det hele 71 prosent som var imot dette. Eks-presidenten Álvaro Uribe er en av motstanderne til fredsprosessen. Under hans regjering fra 2002-2006 ble det gjort flere forsøk på å bekjempe geriljaen med militærmakt, og mange colombianere er enige med ham om at det er den beste løsningen. På den andre siden er majoriteten derimot positive til forhandlingene og ønsker at de skal fortsette, og over halvparten

mener at den potensielle freden vil være en seier for hele landet.

Hva mener resten av verden?

Representanter fra det internasjonale samfunnet har uttalt seg mest om denne delen av avtalen. Pave Frans formidlet under et besøk på Cuba at det ikke kan tillates at enda en fredsprosess går i vasken, og la dermed press på deltakerne. Obamas utsending ga sterkt uttrykk for at USAs president var fornøyd med utviklingen, og at poenget med fredsavtalen ikke er å straffe geriljaen.

Hva vil komme til å skje fremover?

Avtalen om overgangsrettferdighet ble signert i Havanna, men er verken publisert eller tilgjengelig for allmennheten ennå. Mye tyder på at dette kan være det største vendepunktet i fredsprosessen, siden dette punktet av avtalen er et av de mest omstridte. Aldri før har Colombia vært så nær en endelig avtale med FARC og sammen ønsker de å få til en bilateral våpenhvile fra januar 2016. Ifølge planen skal hele avtalen være ferdig og signert innen seks måneder, og 60 dager etter skal alle våpnene være innlevert. Dersom konflikten tar slutt, betyr ikke det at alle landets problemer løses, men det kan kanskje føre til starten på et helt nytt kapittel i Colombias historie. ♦

Narcomerika på radaren

Narcos-feberen varmer Norge. En komplisert virkelighet er kokt ned til en lettfattelig og underholdende TV-serie. Fiksjon møter virkelighet, og folket liker det. Hvilken nytte kan et norsk Latin-Amerikamiljø ha av dette?

Tekst: Jørgen Sørle Yri. Lektor og stipendiat i Historie og kulturfag ved NTNU, innen spansk språk, historie, litteratur og latinamerikastudier.

Bokhandelen Tronsmo forteller om økt interesse for karteller og Latin-Amerika, med flere nye titler på vei til hyllene. Et kveldsarrangement om Narcos i Oslo trakk så mye folk at mange måtte snu i døra. Det skrives om serien i avisene, og det diskuteres på NRK.

Ifølge Klassekampen har Netflix nærmere 700 000 norske abonnenter. Det vil si at flere hundre tusen nordmenn kan følge Wagner Mouras portuñolske plata o plomo (penger eller bly) denne høsten. Vi befinner oss i en nådetid. Norske medier viser en forsiktig nysgjerrighet for latinamerikanske tema hinsides naturkatastrofer og smuglerdømte nordmenn i Bolivia.

Narcos er moderne «tragisk realisme», og et flott utgangspunkt for diskusjon. Hvor starter fiksjonen? Hvor langt tøyes virkeligheten? Og viktigere: hvilke sosiale strukturer portretteres i serien, og hva kan den egentlig fortelle oss?

Kald krig og brutal vold

De norske «Narcos-mane» har sett korrupsjon, grotesk vold og en stat som ikke kan beskytte sine egne innbyggere. De har «opplevd» et flokete diplomati, i en kryssild av colombianske og nordamerikanske interesser. De har fått beskrevet et narkoimperiums fødsel og framvekst over ti episoder. Og de har sett hvordan den kalde krigens parodiske kommunistfrykt ga de mest brutale kriminelle fritt leide, både i og utenfor regjeringers kontroll.

Her dør unge menn en brutal død og kvinner

har kun en av to grunnleggende roller: hore eller madonna. Rikdom hinsides de mest absurde fantasier, vegg i vegg med barføtt fattigdom. De norske seerne presenteres for et tverrsnitt av Latin-Amerikas moderne historie. For selv om dette er fiksjon, gis også en spesifikk fortolkning av virkeligheten.

Pynter på virkeligheten

Serien kan kritiseres for mye. Karikeringen av M19 og av CIA-agentene, for eksempel. Ingen av partene var trolig fullt så endimensjonale. Og var DEA-agentene virkelig så allestedsværende, eller er det et dramaturgisk grep? I en anmeldelse av Narcos i britiske The Observer poengteres det at agent Steve Murphy har en i overkant oppblåst rolle, sammenliknet med virkelighetens Murphy (for øvrig hyret av Netflix som konsulent for serien). Det er jo heller ikke sånn at drapsratene i Latin-Amerika kan forklares av narkoverdenen alene, selv om man kan få det inntrykket fra Narcos.

Drapstallene i regionen var svært høye, også før kokainens oppsving som regional seddelpresse og voldskatalysator. De strukturelle fenomenene som serien speiler kan selvsagt også bygge opp under fordommer mot Latin-Amerika: at alle er korrupte og de som ikke er det, de dør. At man trenger utlendinger for å ordne opp. Kvinnerollene som presenteres kan kritiseres. Det er kanskje også mulig å se Narcos og tenke at om man «bare» fjernet narcoene, så ville Latin-Amerikas problemer være løst.

Forenkling kommer aldri uten begrensninger, særlig når man legger TV-underholdning og blodig samtidshistorie i samme kasserolle. Det finnes en åpenbar fare for å karikere heller enn å portrettere. Det må likevel forenkles for å skape god underholdning av en innfløkt situasjon, og det er strengt tatt ikke Netflix' oppgave å utdanne verden. Heller enn å kritisere Narcos' mulige mangler er jeg derfor mer opptatt av hva serien kan brukes til.

Ny innsikt?

Det er rimelig å anta at for den jevne nordmann er Latin-Amerika temmelig perifer. Sørgelig nok ser det samme ut til å gjelde for utenriksminister Børge Brende og regjeringen vår, som kutter dramatisk både i forskning og norsk tilstedeværelse, noe som er et mye større tap for Norge enn for Latin-Amerika.

Dermed forblir det en region som kanskje oppfattes som et eksotisk reisemål, eller som et område der unge nordmenn realiserer seg selv gjennom dannelsesreiser. Et levende bakgrunnsteppes for spennende personlige opplevelser, men av liten relevans når det kommer til stykket. Det er nettopp her Narcos er nyttig for oss. Kanskje kan dette endres?

Serien tar både Latin-Amerikaentusiaster og andre inn i en verden som de færreste i Norge kjenner. Dette er seriens viktigste styrke, i mine øyne. Mange nordmenn har denne høsten slukt første sesong med hud og hår, og dermed tilbragt timevis i «Narcomerika». Disse timene kan vekke en interesse for å lære mer.

Latin-Amerikamiljøet må smi mens jernet er varmt

Denne tiden er den viktigste enkeltbestanddelen som Narcos bringer til bords, og dette trumfer alle eventuelle feil og mangler som serien måtte ha. Dersom vi klarer å benytte denne lommen av tid der nordmenn interesserer seg for Latin-Amerika litt mer enn de vanligvis gjør, så har Narcos bidratt til økt innsikt.

Dersom noen flere begynner å lese dette tidsskriftet, eller andre som skriver om regionen, så har Narcos påvirket Norge i riktig retning. Det er opp til oss nå å sørge for at Narcos blir en døråpner til innsikt i en region som har fanget oppmerksomheten til en rekke av oss, på livstid.

Det må imidlertid smis mens jernet er varmt. I morgen har radaren plukket opp en tv-serie fra en annen region og en annen virkelighet. Da er vi tilbake til å lese om lidenskapelig tango i Argentina og om tannløse – men velutdanna må vite – cubanske sigarglis. Så får vi bare krysse fingrene for at Børge Brende ser sesong to av Narcos, så kanskje han tar til fornuften og fatter interesse for Latin-Amerika igjen, han også. ♦

Visuell sprengkraft

Den chilenske filmskaperen Pablo Larraín ønsker å sette maktmisbruk og urettferdighet på agendaen. Hans historier handler om de «små» menneskene, men rekkevidden er stor.

Tekst: Mari Lilleslåtten, sosialantropolog og medlem av redaksjonen

– Alle filmer er politiske, fordi de handler om mennesker, sier Pablo Larraín bestemt.

Han er blitt spurt mange ganger om sitt politiske prosjekt, men insisterer på at han ikke er ute etter å endre verden med filmene sine. Han beskriver seg selv som et barn med en bombe i hendene, uten kontroll over hvilken sprengkraft filmene hans kan ha.

Pablo Larraín ble for alvor kjent for et internasjonalt publikum da *No* (Stem Nei) ble nominert til Oscar-pris for beste fremmedspråklige film i 2012. *No* var siste etappe i

den såkalte Pinochet-trilogien. Larraíns tre filmer fra tiden under militærdiktaturet balanserer sort humor med ramme alvor, og gir et innblikk i hvordan Pinochet-regimet preget «vanlige» chileneres liv. Denne høsten gjestet Larraín festivalen Film fra Sør med premiere på sin nye film *El Club*.

Kirkens skittentøyvask

I *El Club* har Larraín rettet kameraet mot den katolske kirken. Vi møter her fire prester og en nonne i et forblåst hus på den chilenske landsbygda. De er

avskjediget av Den katolske kirke. Plassert der i nåde for å gjøre bot på sine synder. Det oppstår komplikasjoner, og kirkens skjulte strategi står i fare for å avsløres.

Larraín forteller at nysgjerrigheten tok overhånd da han hørte om Den katolske kirkes bortgjemte hus for frafalne tjenere.

– Ideen til filmen kom da jeg så et bilde av et hus i Tyskland. Det var et veldig vakkert hus, og det viste seg at her bodde en chilensk prest. Huset tilhørte en menighet. Jeg ble overrasket da jeg forsto at mannen som levde her var

▲
Samtale med Pablo Larraín.
Foto: Dag Dalvag

Alle filmer er politiske, fordi de handler om mennesker

Som research til filmen oppsøkte Larraín tidligere overgrepsofre, og fikk høre deres vitnesbyrd. Sammen med skuespilleren Roberto Farías satte han disse vitnesbyrdene sammen til monologer i teaterstykket *Acceso*. Dette ble siden integrert som replikker i filmen.

I *El Club* spiller Farías karakteren Sandokan. Sandokan oppsøker huset hvor prestene bor, og konfronterer en nyankommet prest med overgrepene han har begått. De direkte og grafiske beskrivelsene av disse overgrepene er trukket frem som noe av det mest brutale ved filmen.

– Filmen har ingen seksualitet i det visuelle. Det er bare ord. Det farlige skjer når noe beskrives svært grafisk og kan bygges i ditt hode. For ingenting er farligere og mer perverst enn menneskers egen fantasi. Alle vil se for seg hva karakteren beskriver, og dette vil være mye mer voldelig og drøyt enn noe jeg kunne fremstilt på film.

Selv om karakterene i filmen har brutale handlinger på samvittigheten, viser Larraín medfølelse med dem i sin fremstilling.

– Jeg bryr meg om karakterene. Hvorfor skulle jeg ellers lage en film om dem? Jeg prøver å beskytte dem, for jeg synes ikke det er interessant å dømme. Jeg synes det er mer interessant å eksponere det menneskelige og se hvordan det fungerer. Når jeg ser dem med disse øynene, vil også publikum på et tidspunkt se dem slik. Dette er vanskelig, for man utvikler en medfølelse med noen

man i utgangspunktet ikke burde føle med. Det er interessant for meg.

«Den nye kirken»

På et tidspunkt i filmen kommer en representant for «den nye kirken» for å rydde opp i det bortjemte huset. Denne moderne presten synes ikke noe om at kirken beskytter synderne. Han ønsker seg en mer åpen kirke. Møtet med prestene setter han imidlertid på andre tanker.

– Filmen prøver å vise en konflikt innad i kirken. Det er et ønske om å gjøre kirken mer åpen, ydmyk og nærmere til de som trenger den. Den tradisjonelle kirken er nært forbundet med penger, makt og politikk. Den er en hemmelig, stille kirke som jobber bak lukkede dører. Kanskje forsøker den nye paven å åpne kirken, men det er en friksjon, en stille kamp, innen kirken. Det interessante er at det er mange forskjeller mellom disse to strømningene, men de er like når det gjelder frykt. De frykter alle pressen.

Larraín har blitt karakterisert som en politisk filmskaper fra venstresida. Selv er han uenig i karakteristikken, og vil ikke ansvarliggjøres på den måten. Hans prosjekt handler om å vise frem mennesker, med alle sine feil og mangler, og la publikum avgjøre selv hva som er rett og galt.

– Jeg har ingen interesse av å angripe kirken. Noen andre får ta seg av det, ler han. Selv er han bare en leken filmskaper. ♦

- Pablo Larraín f. 1976
- Chilensk filmskaper
- Fra Santiago de Chile
- Har bl.a. regissert filmene *Fuga* (2006), *Tony Manero* (2008), *Post Mortem* (2010), *No* (2012) og *El Club* (2015), samt tv-serien *Profugos* (2011) for latinamerikansk HBO.
- Arbeider for tiden med en film om den chilenske poeten Pablo Neruda

Chilenske filmer anbefalt av Pablo Larraín:

- *Gloria* (2013) regissert av Sebastián Lelios
- *Joven y Alocada* (2012) regissert av Marialy Rivas
- *La Batalla de Chile* (1975-1979) regissert av Patricio Guzman

anklaget for seksuelle overgrep, skjult fra straffesystemet.

Fenomenet var ukjent for Larraín, men han innså at det er slik kirken tar hånd om sine syndere. Han tror kirken frykter dårlig presse og beskytter seg selv ved å fortrenge indre trusler. I dette tilfellet ved å plassere ulydige prester i bortjemte hus.

– Det kan være prester som ikke vil jobbe lenger, eller som har forelsket seg. Det kan være prester som er for gamle, som lider av fysisk eller psykisk sykdom, eller som har begått kriminalitet. Det er som kirkens skittentøyvask.

Brutale beskrivelser av seksuelle overgrep

Den katolske kirken har de senere årene opplevd en rekke alvorlige saker med prester som har begått seksuelle overgrep mot barn.

Anbefalinger

Latin-Amerika på øret

Radio Ambulante er noe så sjeldent som en latinamerikansk podkast.

Anbefalt av Eirin Høiseith

Interessen for podkast har bredt om seg i Norge den siste tiden. Mange vil ha noe spennende eller lærerikt på øret på vei til jobb eller når de gjør husarbeid. Gode podkaster om Latin-Amerika laget av latinamerikanere, synes imidlertid å være få. Den spansktalende podkasten Radio Ambulante er et hederlig unntak. Podkasten er inne i sin fjerde sesong og finner stadig nye lyttere.

Kuriosa og aktualitet

Hver andre uke kommer produsent og journalist Daniel Alarcón og hans team med en ny historie fra Latin-Amerika. Ofte er det personlige og litt underlige historier som presenteres: beretningen fra hun som noe motvillig ble Hugo Chavez' faste tolk, historien om hvordan AIDS kom til Cuba på 90-tallet eller fortellingen til en kvinne i den chilenske motstandsbevelsen som klarte å rømme fra fengsel under diktaturet.

Podkasten har i år tatt opp aktuelle temaer som #RenunciaYa-kampanjen i Guatemala eller Copa América. Innimellom finner også rene intervjuer veien inn blant episodene, det være seg i form av samtaler med latinamerikanske skribenter eller intervju med tidligere president i Honduras, Manuel Zelaya, om kuppet mot ham.

Bredt spekter

Podkasten tar samtidig opp tematikk som er viktig

for vanlige mennesker. Hvordan er det egentlig å flytte tilbake til sitt hjemland etter mange år i Europa? Hvordan føles det å være en dokument- og rettighetsløs migrant i USA? Hvor går grensene for den offentlige debatten på internett?

All tematikken er nok ikke like interessant for alle, men spekteret er bredt og man kan lett hoppe til neste episode. Eksempelvis er det ikke sikkert at forhåndsanalysen av fotball-VM i Brasil er like interessant nå som vi vet hvem som vant. Det meste av arkivet er imidlertid lyttbart fremdeles.

Språkutfordring

Podkasten passer for deg som ønsker å høre gode historier på spansk eller som vil få et bedre språkkøre. Historiefortellerne kommer fra hele regionen med et bredt utvalg av aksenter, dialekter og slang. Dette kan by på utfordringer for noen, men er samtidig med på å gjøre episodene mer troverdige og spennende. Flere av episodene finnes også i en engelsk versjon.

Kort oppsumert er Radio Ambulante et spennende alternativ til historiene som fortelles i det latinamerikanske mediesirkuset, og knakende god historiefortelling! ♦

Podkasten kan lastes ned gratis på Itunes eller på radioambulante.org.

Plate: Hermética

Anbefalt av Lisa Ilmork Martinsen

Hermética ble dannet i Buenos Aires i 1987, og regnes som et av de mest betydningsfulle bandene innen argentinsk heavy og thrash metal. Debutplaten deres Hermética ble gitt ut i 1989, mot slutten av et vanskelig tiår for Argentina. Sangtekstene bærer preg av samfunnskritikk, både i forbindelse med datidens politiske kontekst, men de drar også linjer helt tilbake til koloniseringen av Amerika.

De tar for seg temaer som undertrykkelsen av urfolk og arbeidere, og makthavernes hykleri og korrupsjon. Blant høydepunktene vil jeg spesielt trekke frem låter som «Tu eres su seguridad», «Masa anestesiada» og «Para que no caigas». Produksjonen på plata kunne ha vært bedre, men musikalsk og lyrisk sett er den absolutt verdt å lytte til.

Riffene er fengende og det musikalske/melodiske matcher stemmen til vokalist Claudio O'Connor godt. Herméticas Hermética er og forblir en klassiker innen sin respektive sjanger i Latin-Amerika, spesielt i bandets hjemland Argentina.

Podcast: Handelsdebatten

Anbefalt av Anniken Elise Storbakk

Nettverket Handelskampanjen lanserte 1. desember podkasten Handelsdebatten. Gjennom ni episoder får du en innføring i handels- og investeringsspørsmål.

Handel- og investeringspolitikk har vidtgående konsekvenser for ulike deler av samfunnet vårt. Likevel er dette temaer som sjelden snakkes om i media eller tas opp på politisk nivå. Handelsdebatten gir en enkel og oversiktlig innføring i ulike handelsavtaler og hva de har å si for viktige samfunnsområder. Episodene tar for seg miljø, demokrati, helse, arbeid, offentlige tjenester, matsikkerhet, og handel med mat, i tillegg til en innledning og en løsningsorientert avslutning.

Hvordan påvirker handelsavtaler matsikkerhet i Norge eller i Brasil? Hva har TISA-avtalen å si for offentlige tjenester og demokrati? Hindrer handels- og investeringsavtaler beskyttelse av miljøet? Dette er bare noen av spørsmålene programlederne tar opp på sin reise. Gjennom intervjuer med eksperter og aksjonister i Norge og i sør, jussprofessorer, statssekretærer, politikere, fagforeninger og vanlige folk ser de på ulike interessekonfliktene knyttet til handels- og investeringsavtaler.

Alle de ni episodene har en varighet på cirka ti minutter og samtlige kan lastes ned på handelskampanjen.no i løpet av desember.

Ein tung bass og nokre panfløyter

Det argentinske plateselskapet ZZK Records var til stades under Oslo World Music Festival, som blei arrangert 27. oktober til 1. november i hovudstaden.

Tekst: Synneva Laastad

Plateselskapet har gjort det til sin visjon å fanga opp og gjera resten av verda merksam på søramerikanske musikarar med ei alternativ tilnærming til sjangermiksing og sin eigen kulturarv. ZZK Records er blitt ein plattform for musikarar og DJ-ar som blandar element frå lokal folkemusikk og tradisjonelle instrument med dansevenleg elektronika, der cumbiarytmen spelar ei hovudrolle. Med eit blikk bakover til forfedrane sine lydar og verdssyn, og føtene godt plassert i eit globalisert elektronisk lydbilete, lèt det heile likevel distinkt søamerikansk.

Frå undergrunnen

Plateselskapet sprang ut frå ein serie undergrunnsfestar arrangert i den argentinske hovudstaden Buenos Aires i 2006. Grunnleggjarane Grant C. Dull, Guillermo Canale og Diego Bulacio transformerte festkonseptet Zizek Club til det uavhengige plateselskapet ZZK Records i 2008, med samleplata ZZK Sound Vol. 1: Cumbia Digital. Selskapet har vore mykje omtala i dei internasjonale media og er blitt synonymt med kvalitet og originalitet. Dei tar

jobben med å vise verda dei alternative skattane i det søramerikanske musikkmiljøet seriøst. Nyleg har dei også produsert dokumentarfilmen *The Nu LatAm Sound*. Likevel slit dei som mange andre uavhengige plateselskap med å tena pengar på det dei gjer, og ber no lyttarar bidra gjennom små donasjonar, såkalla crowdfunding.

Andinsk kosmologi og storbyfeminisme

Det var likevel stor interesse for ZZK Records sin showcase i Oslo. Utestaden Blå var full, med eit entusiastisk publikum. Med seg til Oslo hadde dei fått den ecuadorianske DJ-en Nicolás Cruz, den argentinske kvinnelege rapparen Miss Bolivia og den argentinske DJ-en Chancha Via Circuito. Dei to DJ-ane er begge inspirert av andinske rytmar og musikktradisjonar. Nicolás Cruz har til og med døypt musikkshangeren han beveger seg innanfor for Andean Step. Det er akkurat det det er, det er lokal folkemusikk og tradisjonelle instrument som lag på lag er

blanda med nyare elektronisk musikkshangerar. Ein fascinasjon for den andinske kosmologien bind det heile saman. Nicolás Cruz og Chancha Via Circuito har fått eit globalt publikum til å dansa til forfedrane sine stemmer. Mindre esoterisk og meir direkte er Miss Bolivia frå Buenos Aires. Ho legg vekt på tekstar med eit oppbyggjande og feministisk innhald om frigjerings og sjølvrespekt. Som opent bifil er ho spesielt opptatt av kårar til LHBT-grupper og menneskerettar generelt. Viss ein kan dømme etter fredagskvelden på Blå har søramerikanske alternative røyster brei appell, spesielt når dei er miksa med tung bass, den alltid tilstadeverande cumbiaen og nokre panfløyter i ny og ne. ♦

▲
ZZK Records: Spaca, men distinkt søamerikansk

Reisebrev

Media frå grasrota

Kvar reaksjon har ei motreaksjon. Media livre kjempar for å få informasjon ut til folket.

Tekst: Vilde Gjerde Lied og Espen Iversen, solidaritetsbrigadister i Brasil høsten 2015

Dei frie media har oppstått som ein motreaksjon til mediebiletet i Brasil. Dei har hatt oppsving i aktiviteten i 2010 og 2013.

Hovudformålet er å dekonstruere myta om eit nøytralt media. Dei har ingen formell organisering, men består av mange kollektiv, hovudsaklig i dei store byene. Strukturen er horisontal, og informasjon deles og byttes.

Frå 2010 til 2012 fall Brasil 50 plasser på Reporterar utan grenser sin pressefridomsindeks. I 2013 starta protestane mot VM i Brasil som skulle få stor merksemd verda rundt på grunn av omfanget av demonstrasjonane og overdriven valdsbruk frå militærpolitiet mot demonstrantar og reporterar.

Motsvar i form og innhald

Rafael da Guerre er fotograf i eit kollektiv i Rio de Janeiro. Han fortel om ei pliktkjensle for å rapportere sannferdig, ikkje-sensasjonell informasjon frå grasrota.

– Det er viktig for oss å vere der det skjer. Vi jobbar for minst mogleg reproduksjon av stoff

frå andre medier. Det er viktig å kunne verifisere det vi skriv, da vi har oppstått som eit motsvar til dei dominerande media som har ein politisk agenda og derfor ikkje er truverdige.

Dei frie media har ingen pengesterke støttespelarar i ryggen. Dei finansierast ved innsamlingsaksjonar og donasjonar. Dei fleste som jobbar i media har jobb ved sidan av.

– Vi mottar ikkje løn, om vi hadde mottatt løn, hadde det da vore uavhengig?

Media for grasrota

Ifølgje fotografen er det stadig fleire brasilianarar som ikkje har tillit til dei store mediekonserna. Problemet er at alternativa ofte er utilgjengelige for andre enn den intellektuelle eliten.

Sjølv om publiseringa stort sett føregår på internett, er det eit problem å nå ut til folk på landsbygda og andre menneske som ikkje har tilgang til det, både på grunn av analfabetisme og pris. Derfor produserer dei små avisar og pamflettar, men det er vanskeleg då det kostar pengar å trykke opp.

– Dess meir eit fritt medium produserer, dess fattigare er eins reporterar. Fleire frie media-kollektiv arrangerer workshops for folket som bur i favelaene, for at dei sjølve kan dokumentere politivald og anna informasjon direkte derifrå. Igjen er internett eit viktig verktøy.

Det er og farleg å vere journalist for frie media.

– Det er farlig å vere journalist i Brasil uansett. Men det er klart at som reporter for dei frie media, der vi føler eit ansvar for å vere tilstade der det skjer, er risikoen større for å hamne i krosselden. ♦

▲
Uavhengige media er der det skjer. Her på eit møte i Favela da Maré, Baixa do Sapateiro i Rio de Janeiro i 2013.

▼
Rafael da Guerre fangar opp hendingar gjennom kameralinsa.

Stille tross stormen

Eukalyptusindustrien skaper sysselsetting, hevder den brasilianske utviklingsbanken BNDES. Under trekronene på plantasjonen glimrer arbeiderne med sitt fravær.

Tekst: Håvard Søndena, Lina Bøe og Maria Birkeland Olerud, solidaritetsbrigadister i Brasil høsten 2015. Foto: Ingrid Fadnes

Det er som om tiden står stille. På rekke og rad står de rakryggede, som soldater i marsj. Så langt øyet kan se strekker glatte, grå stammer seg mot taket av blader. Tomrommet mellom stammene fylles av et blåaktig lys. Her slipper ikke sola til, her slipper ikke livet til. Men hogstmaskinene får plass, såpass har de tenkt på da de plantet trærne.

Dette synet er ikke uvanlig i regionen Extremo Sul i Bahia, Brasil. Her har celluloseselskapene dominert ressursutnyttningen siden militærdiktaturets dager.

- Eukalyptustrærne er tre og et halvt år gamle. De skal hugges om et halvt år. Tømmeret går til cellulose, som brukes i papirindustrien, sier ansvarshavende på plantasjonen. Han velger å være anonym.

Løfter om arbeid

Etter etableringen av eukalyptus-

industrien på begynnelsen av 1970-tallet, har den økonomiske veksten i regionen skutt fart. I desember 2007 var det plantet 6000 hektar med eukalyptus i Extremo Sul, ifølge Forskningscenteret for utvikling i det ekstreme sør i Bahia (CEPEDES). Ivonete Gonçalves i CEPEDES opplyser til den brasilianske nyhetsportalen Adital at Den nasjonale utviklingsbanken i Brasil (BNDES) gjennom Arbeidernes Støttefond, finansierer alle nye eukalyptusprosjekter. Målet er å skape arbeidsplasser og inntekter til det brasilianske folket. Derfor hevder næringslivstoppene at arbeiderpartiregjeringens løfter om industriarbeidsplasser går i oppfyllelse. Det mener ikke Marco Aurelio.

- Eukalyptusplantasjonene gir arbeid kun når trærne skal hugges, og sysselsetter ikke like mange som bor i bosetningen, sier

han.

Aurelio er innehaver av ei maniokmelmølle i De jordløses bevegelse (MST) sin bosetning Bela Manhã. Han er en av grunnleggerne av bosetningen innimellom eukalyptusfelt og gummiplantasjer.

- Jeg jobbet for Suzano i syv år, med luking, sprøyting og vedlikehold. Jeg sto opp tidlig, kom hjem sent og var lavt lønnet, forteller han. Selv hevder Aurelio at jobben på det tidspunktet var hans eneste mulighet for sysselsetting. Da sjansen bød seg, byttet han arbeid.

- I MST-mølla er jeg min egen sjef, har flere rettigheter og større frihet, sier han.

Kaffehøst for hånd

Vanessa dos Passos bytter arbeid i takt med årstidene. Tidligere har hun jobbet på kaffe- og maniokplantasjer, men aldri på eukalyptusplantasjer. For tiden

▲
På eukalyptusplantasjonene står plantene tett i tett. Det er kun hogstmaskinene som skal komme til her.

Her vokser det blomster og det lever mange dyr. I tillegg er det mye jobb, og gummiplantasjene krever mer stell enn eukalyptus. Luis Genario da Silva, gummiarbeider.

er hun ansatt på en storgård for vannmelonproduksjon.

- I september gjødsler og vanner vi jorda, og luker ugress. I slutten av oktober planter vi, og fire måneder senere begynner innhøstingen. Det er tungt arbeid, og vi står i stekende sol hele dagen, sier hun.

Passos trives best med arbeidet på kaffeplantasjene. Hun framhever at arbeidet er roligere og foregår i skygge. Kaffeplanten trives nemlig best i skyggen av andre vekster. Lønnsnivået er også noe høyere på kaffeplantasjene.

- Der får vi lønn etter hvor mye vi plukker, og kan tjene opptil 85 realer (cirka 183 NOK, red.anm.) dagen. På vannmelonplantasjen tjener jeg 35 realer (cirka 75 NOK red.anm.) i uka, sier dos Passos.

- Skaper det flere arbeidsplasser enn eukalyptus?

- Ja, det gjør det. Vannmelon og kaffe skaper cirka like mange arbeidsplasser, men siden kaffesongen er lengre, blir kontraktene også lengre, sier Dos Passos.

Det kan det hende hun har rett i. Mens kaffebønnene fortsatt må plukkes for hånd, er det i dag maskiner som utfører de fleste oppgaver på eukalyptusplantasjene. Ifølge Adital annonserte selskapet Veracel Celulose i 1994 at de ville skape 12 000 arbeidsplasser i regionen. I dag har selskapet 739 direkte og 3 150 indirekte arbeidsplasser i produksjonskjeden.

Gummi mer bærekraftig

Få kilometer unna summer biene mellom spredte trær og buskas. Det dufter sterkt av blomster og

nybrygget kaffe. Luis Genario da Silva og kollegene tar en pause fra arbeidet på gummitreplantasjen. Han har jobbet her i 16 år, og er fortsatt ikke lei.

- Her er det mer fremtid enn på eukalyptusplantasjene. Her vokser det blomster og det lever mange dyr. I tillegg er det mye jobb, og plantasjene krever mer stell enn eukalyptus. Dessuten suger de ikke like mye vann, sier han.

Melkehvit væske pipler ut av trærne, og renner i spiralformede riller i barken ned i en kopp plassert under. Fra denne saften utvinnes gummi.

- Trærne står alltid der. Vi kutter dem ikke, de vil være der resten av livet. Derfor er det mye mer bærekraftig enn eukalyptus. Plantasjen ble startet for over 27 år siden, og har stått urørt siden, forteller han videre. Da Silva opplyser at det ikke brukes sprøytemidler på plantasjen. Dette er et sjeldent tilfellet for monokulturer. Også på papayaplantasjen i nærheten brukes plantevernmidler.

Papaya syselsetter

Miraldo Dias Novais skjærer i en gyldengul papayafrukt og peker på det blekrosa kjøttet.

- Det brukes sprøytemidler på frukten for å holde skallet fritt for prikker, dette mest for utseendets skyld. Giften skader faktisk frukten. Økologisk papaya har svartere frø og rødere, søtere kjøtt, forklarer Dias Novais.

Snaue halvannen meter over bakken ruver papayapalmene med klynger av frukt under palmekronen. Jo modne papayaen er, dess lenger nede henger den. Slik blir det skapt et fargespekter mellom de gule,

modne nederst, til de grønnere, yngre fruktene øverst. Mellom hver rad av papayapalmer vokser det kaffeplanter.

- Papaya vokser godt i samspill med andre planter. Fruktene modnes hver uke, og må plukkes litt etter litt. Slike plantasjer sysselsetter veldig mange, sier han.

Maskindrevet

Tilbake mellom eukalyptustrærne peker den plantasjeansvarlige ut en stubbe. Det er dette som står igjen etter hogst, viser han.

- Her har jeg jobbet i 10 år, og jeg liker å arbeide med maskiner, sier han. Hogstmaskinene holder høy effektivitet. De tar over stadig flere arbeidsoppgaver på plantasjen, som den plantasjeansvarlige bruker 15 minutter på å kjøre rundt.

- Er det mye arbeid å sprøyte en så stor plantasje?

- Det er det et fly som tar seg av.

- Så hvor mange er det som jobber her?

- Bare én: Meg, svarer han og tier et øyeblikk. Stillheten under trekronene er total. Verken insekter eller stemmer bryter den. ◆

- Norge har lang tradisjon for å være tilstede i eukalyptusindustrien i Brasil, siden prinsessegemal Erling Lorentzens initiativ under militærdiktaturet. Selskapet hans, Aracruz Cellulose, var pionerer på celluloseproduksjon i Extremo Sul i Bahia.
- Lorentzen har solgt seg ut av selskapet, som i dag har navnet Fibria, men Oljefondet har fortsatt investeringer på 141 millioner kroner der.
- Oljefondet har også investert 154 millioner kroner i eukalyptus-giganten Suzano.
- Veracel er et fellesforetak mellom Aracruz og Stora Enso, der gründeren i Enso-delen av selskapet er norsk. Oljefondet har investert 4,4 milliarder kroner i Stora Enso, og eier slik åtte prosent av selskapet.

Her var det tidligere en eukalyptusplantasje. I dag står brent skog igjen. ▼

Mitt Latin-Amerika

Guatemala er et land av kontraster. I byene ser man en stigende middelklasse, mens landsbygda preges av ekstrem fattigdom

Anja Nielsen avsluttet nylig ti måneder som ledsager gjennom Peace Brigades International (PBI) i Guatemala. Hun vil gjerne fortsette å jobbe i Guatemala, og blir derfor boende en stund til.

Tekst: Karoline Garnes

Selvangivelse

Navn og alder: Anja Nielsen, 32 år

Lytter til: Akkurat nå hører jeg mye på alt-J

Favorittland: Guatemala

Yndlingsord på spansk: Escalofríos

Blir engasjert av: Urettferdighet i verden

Blir glad av: Kaffe!

Hva ville du endret i Latin-Amerika?
Den politiske ledelsen.

Et «must» for reiselystne i Latin-Amerika?
Jeg kjenner best Guatemala og vil anbefale alle å reise hit. Det er et land fylt av kontraster. To konkrete reisetips: Spis pizza på L'aperó i zona 4 i Guatemala by. Det er litt dyrt, men det er verdt det. Besøk Lago Atitlán. Selv om det er blitt veldig turistifisert, er det veldig fint.

Bokanbefaling: Finger in the wound av Diane Nelson. Den tar for seg rasismens opprinnelse i Guatemala.

Hvordan startet din interesse for Latin-Amerika?

I 2007 studerte jeg et semester i Mexico by. Etter det var jeg frelst. Da jeg var ferdig med studiene fant jeg en utlysning fra PBI Norge der de søkte ledsagere i Guatemala. Det var den perfekte jobben for meg. Jeg kunne dra tilbake til Latin-Amerika og det var et kjempespennende prosjekt som jeg moralsk kunne stå inne for.

Kan du fortelle om prosjektet du jobbet med gjennom PBI i Guatemala?

Peace Brigades International ledsager menneskerettighetsorganisasjoner, grupper eller enkeltindivider. Som ledsager er du en nøytral menneskerettighetsobservatør. Vi driver både med fysisk og politisk ledsagelse, er fysisk tilstede i rettsaker og i landsbyer, og deltar i møter med myndigheter og institusjoner sammen med de vi ledsager. I tillegg driver vi med informasjonsarbeid som gir oss muligheten til å fortelle om sakene vi jobber med og

personene vi ledsager.

Her i Guatemala har vi ledsaget ti ulike grupper fordelt rundt omkring i landet, blant annet i regionene Alta Verapas, Chiquimula og Quiché. Ledsagerne til PBI bor og jobber i Guatemala by. Derfra reiser vi ut til de ulike gruppene vi ledsager. Denne ordningen fører til at vi ruller på hvem som ledsager hvem. Dette for at alle skal ha kjennskap til de ulike organisasjonene, for at fordelingen skal være så lik som mulig oss imellom, men også av sikkerhetshensyn. Sikkerhetshensynet dreier seg om at samme person ikke skal oppholde seg for mye i et område, men også om at vi som ledsagere ikke skal bli for sterkt personlig knyttet til grupper eller personer og miste vår rolle som nøytral observatør.

Noen organisasjoner og grupper har vi mer å gjøre med enn andre. Dette skyldes aktivitetsnivået til gruppene, men også trusselsituasjonen de lever i. Vi har vært mye til stede i Chiquimula, Quiché

og Alta Verapaz, ettersom dette er regioner og saker som mottar grove trusler, særlig i forbindelse med rettsaker. I disse regionene er det et høyt nivå av kriminalisering knyttet til tilgang til jord.

Hva er de største utfordringene du ser i Guatemala i dag?

Det som skjer i dag er et tydelig tegn på et gjennomgående korrupt system. Så lenge den politiske ledelsen ikke endrer seg, vil situasjonen fortsette å være som den er eller forverres. Fattigdom og rasisme er enorme utfordringer. Sikkerhetssituasjonen er prekær som følge av organisert kriminalitet, kriminalisering og straffefrihet.

Guatemala er et land av kontraster. I byene ser man en stigende middelklasse, mens landsbygda preges av ekstrem fattigdom. Under disse forholdene er urfolk og småbøndene de største «taperne». De blir utsatt for den verste fattigdommen, diskrimineringen og rasismen.

Hva har gjort mest inntrykk i løpet av din tid i Guatemala?

Det å se den ekstreme fattigdom og rasismen, og jobbe så tett på det. Du opplever det på en helt annen måte når du bor i et samfunn og lever sammen med folket. Det å være til stede under rettsaker, høre de mest utenkelige rasistiske påstander og at folk avfeier at det skjedde folkemord under borgerkrigen. Det å se med egne øyne at mennesker blir drept. Samtidig gjør det stort inntrykk å se solidariteten mellom lokalsamfunn til tross for all motstanden de møter. Alle deler det de har og hjelper til der de kan.

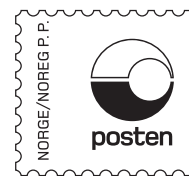
På hvilke måte angår det som skjer i Guatemala oss i Norge?

Moralsk sett burde det angå oss at norske næringsinteresser er involvert i utvinnings- og gruveindustrien. Det er ikke å stikke under en stol at norske pensjonspenger går til Marlin-gruva eller gikk til gruva El Escobal, to skitne investeringer som har ført til kriminalisering, menneskerettighetsbrudd og

tvangsforflytting.

I praksis tror mange at det som skjer i Guatemala ikke angår oss, men det er fordi vi ikke hører særlig mye om det som skjer. Selv om det ikke påvirker oss, så burde det angå oss. Kriminalitet, menneskerettighetsovergrep og den alvorlige sikkerhetssituasjonen burde nå nyhetsbildet. Det vi får høre om i norske medier er at en komiker stiller til presidentvalget, synkehull i hovedstaden og jordskredet i Santa Catarina. Selve presidentvalget blir en bisak i norske aviser. Det er mer fokus på enkeltpersoner og overdrivelser, enn på faktiske politiske hendelser. Det at visepresidenten og presidenten ble avsatt i sommer er historisk, og at det ikke får større oppmerksomhet internasjonalt er helt absurd. ♦

Returadresse: LAG Norge, Kolstadgata 1 0652 Oslo

**Se nyansene på
www.latinamerikaland.no**

